

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇAĞDAŞ RESİM SANATINDA POPÜLER KÜLTÜR
YANSIMALARI: GETTO ÖRNEĞİ**

Yamaç ATAN

Danışman
Doç. Umut KAYAPINAR

ANTALYA – 2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇAĞDAŞ RESİM SANATINDA POPÜLER KÜLTÜR
YANSIMALARI: GETTO ÖRNEĞİ**

Yamaç ATAN

Danışman
Doç. Umut KAYAPINAR

ANTALYA – 2022

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

...../...../.....

Öğrencinin
Adı ve Soyadı

İmzası

T. C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Yamaç ATAN tarafından hazırlanan “**Çağdaş Resim Sanatında Popüler Kültür Yansımaları: Getto Örneği**” başlıklı bu çalışma 18/01/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı

Başkan

İmza

Doç. Dr. Semih BÜYÜKKOL

Unvanı, Adı Soyadı

Üye

İmza

Doç. Dr. Ceyda GÜLER

Unvanı, Adı Soyadı

Üye

İmza

Doç. Umut KAYAPINAR (Danışman)

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. M. Fadıl SÖZEN

ÖNSÖZ

Popüler kültür her döneme ve hayatın her yerine yansımış durumda. Her yaştan, her milletten herkesi etkisi altına almış ve almaya da devam edecek. Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve internet ağı sayesinde popüler kültür öğeleri eskiye kıyasla çok daha fazla bir yayılım içerisine girerek bizi içinden çıkılmaz bir girdap'a sokmuştur. Yiyecekler, içecekler, şarkılar, markalar artık hayatın her yerine dağılmış ve insanları sürekli gereksiz bir tüketimin içine sokmuştur. Sanat piyasası ise popüler tüketimden fazlasıyla etkilenmiş sanatçılar bu öğeleri eserlerinde kullanmış ve bu gündeme göre de eserler üretmişlerdir.

Bu çalışmamda ve yüksek lisans eğitimimde, bana yardımını ve desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Umut Kayapınar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yamaç ATAN

Antalya-2022

Tüm hayatım boyunca desteğini esirgemeyen *AİLEM'e..*

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	YAMAÇ ATAN
	Numarası	20185302002
	Anasanat Dalı	Resim
	Danışmanı	Doç. UMUT KAYAPINAR
Tezin Adı		Çağdaş Resim Sanatında Popüler Kültür Yansımaları: Getto Örneği

ÖZ

Geçmişten günümüze dünyanın her yerinde popüler kültür etkisi görülmektedir. Popülerin oluşmasındaki en önemli faktör tüketimin sürekli ve değişken olmasıdır diyebiliriz. Bu bağlamda tüketimin sürekliliği ve değişkenliği sektörler arası bir savaş ortamı yaratmaktadır. Her bir sektör ve kuruluşun bu savaşı kazanmak için uyguladığı farklı stratejiler görülür. Tüketimin bir hayat tarzı olduğu dünyada, insanlar arasında bir bağ ve iletişim yarattığı da gözlemlenmektedir. Bu iletişim ürünün popülerliğini arttırdığı veya azalttığı gerçeği, sektörleri medya ile birlikte reklam kampanyaları üzerine itmiştir. Bu reklamlar tv’lerde, billboardlarda vb. birçok yerde insanların karşısına çıkmakta ve onları etkilemekte olduğu görülür. Reklamlar ve tanıtımlar incelendiğinde karşımıza sadece bir ürün reklamı değil aynı zamanda kitleleri etkisi altına alan psikolojik bir takım imgelerle ve renklerle bezenmiş birer kapalı dünya görülmektedir.

Çağdaş Resim Sanatında da popüler tüketim öğeleri ile çalışmalar üreten sanatçılar yer almaktadır. Farklı dönemlerde yakın veya benzer sebeplerden, birbirlerinden haberdar veya değil resimsel arayışlarında popüler tüketim öğeleri resmin bir elemanı olarak ele alan sanatçıların resimlerinde dünyaca bilinen markalar ve popüler kültür olgusunu resim dilinde özgün ve yaratıcı bir olanak kattığı söylenebilir. Aynı zamanda sanatçıların kompozisyonlarını

oluştururken kullandığı teknik, konuyu işleyişi, izleyiciye yaşattığı duygular hakkında bilgi sahibi olunacaktır.

Araştırmada nitel araştırma kapsamında literatür taraması ve eser incelemesi yapılmıştır. Konuyla ilgili kaynakların yanı sıra konuyu destekleyecek ve besleyecek yan kaynaklarla birlikte inceleme amaçlı dergi, katalog, broşür, kütüphane ve fotoğraf gibi görsel ve yazınsal kaynaklar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Popüler Kültür, Kültür, Sanat, Getto, Çağdaş Sanat, Grafiti

T.C.
AKDENİZ UNIVERSITY
 Institute of Fine Arts

Student's	Name Surname	YAMAÇ ATAN
	Number	20185302002
	Department	Painting
	Advisor	Doç. UMUT KAYAPINAR
Thesis Title		Popular Culture Reflections In Contemporary Painting: The Example of Ghetto

ABSTRACT

From past to present, the influence of popular culture is seen all over the world. We can say that the most important factor in the formation of popularity is that the consumption is continuous and variable. In this context, the continuity and variability of consumption creates an environment of war between sectors. There are different strategies applied by each sector and organization to win this war. In the world where consumption is a lifestyle, it is observed that it creates a bond and communication between people. The fact that this communication increases or decreases the popularity of the product has pushed the industries onto advertising campaigns along with the media. These ads appear on TVs, billboards, etc. It is seen that in many places it appears in front of people and affects them. When the advertisements and promotions are examined, we see that they are not only a product advertisement, but also a trap adorned with a set of psychological images and colors that affect the masses.

In Contemporary Painting, there are artists who produce works with popular consumption items. In the paintings of artists who use popular consumption items in their pictorial searches for close or similar reasons in different periods, it is shown that world-known brands and the phenomenon of popular culture are an original and creative possibility in the language of painting. At the same time, you will be informed about the technique used by the artists while creating their compositions, the handling of the subject, and the emotions it gives to the audience.

In the research, literature review and work analysis were carried out within the scope of qualitative research. In addition to the resources related to the subject, visual and literary sources such as magazines, catalogues, brochures, libraries and photographs were used for the purpose of examination, together with the auxiliary sources to support and feed the subject.

Keywords: Popular Culture, Culture, Art, Ghetto, Contemporary Art, Graffiti

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	I
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	II
ÖNSÖZ	III
ÖZ	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	IX
GÖRSEL DİZİNİ	X
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: POPÜLER KÜLTÜR	3
1.1. KÜLTÜR	3
1.1.1. Kültürün Özellikleri	4
1.1.2. Alt Kültür, Getto Kültürü ve Üst Kültür	5
1.2. TÜKETİM KÜLTÜRÜ	7
1.3. POPÜLER KÜLTÜR	9
İKİNCİ BÖLÜM: POPÜLER KÜLTÜRÜN SANATA YANSIMASI	14
2.1. POPÜLER KÜLTÜR VE SANAT	14
2.2. POP-ART	15
2.3. İNGİLTERE’DE POP-ART	20
2.3.1. Richard Hamilton	24
2.3.2. David Hockney	26
2.3.3. Peter Blake	28
2.4. AMERİKA’DA POP-ART	30
2.4.1. Andy Warhol	33
2.4.2. Jasper Johns	37
2.4.3. Roy Lichtenstein	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BİR GETTO SANAT OLARAK “GRAFİTİ”	42
3.1.1. The Giant of Boston	46
3.1.2. Etnias (Ethnicities)	47
3.1.3. My God, Help Me To Survive This Deadly Love	48
3.1.4. Robbo Incorporated	49
3.2. BANKSY	50
3.3. KEITH HARING	57
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YAMAÇ ATAN RESİMLERİNDE POPÜLER KÜLTÜR YANSIMALARI VE GETTO ÖRNEĞİ	60
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	76

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1: Ara Güler “İstanbul, Beyoğlu” fotoğraf, 1958	3
Görsel 2: Yasir “Getto” Dijital İllüstrasyon 2020	6
Görsel 3: Steve Cutts “Untitled” Dijital İllüstrasyon, 2020	8
Görsel 4: Steve Cutt, Dijital İllüstrasyon, 2015	10
Görsel 5: Steve Cutt, “Kapitalizm”, Dijital İllüstrasyon, 2015	12
Görsel 6: Steve Cutt, Dijital İllüstrasyon, 2011	13
Görsel 7: Butcher Billy “Love Vigilantes” 50x70cm, Dijital Baskı, 2013	15
Görsel 8: Marcell Duchamp, “Fountain”, Ready-Made, 1917	16
Görsel 9: Andy Warhol “No Title” 50x50cm, Dijital Baskı, 1972	17
Görsel 10: Alex Gross “Shopaholics” 37x37inc, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 2014	18
Görsel 11: Peter Phillips, “Alışıldık Resim No.5”, 172x300 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1965	21
Görsel 12: Allen Jones, “Sandalye”, 1969	21
Görsel 13: Richard Hamilton “\$HE” 122x81cm, Tahta Panel Üzerine Karışık Teknik, 1958-61	22
Görsel 14: Eduardo Paolozzi, “Zengin Bir Adamın Oyunağıydım”, 35,5x23,5 cm, Kağıt Üzerine Kolaj, 1947	23
Görsel 15: Richard Hamilton “Moda-Plaka” 74,9x65cm, Kağıt Üzerine Litografi, Serigrafi Pochoir ve Kozmetik, 1969	24
Görsel 16: Richard Hamilton “Bugünün Evlerini Bu denli Modern, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?” 41,9 x 29,8cm, Kolaj, 1956	25
Görsel 17: David Hockney “Portrait of a Artist (Pool with two Figures)”, 213x304cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1972	27
Görsel 18: David Hockney “A Bigger Splash” 243x243cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1967	28
Görsel 19: Peter Blake “Source of Pop Art II” 30.7x30.7cm, Dijital Baskı, 2000.....	29
Görsel 20: Jasper Johns “Flags” 69.5x89.5cm, Dijital Baskı, 1973	30
Görsel 21: James Rosenquist, “Joan Crawford Diyor ki...”, 92x78cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1964	31
Görsel 22: Wayne Thiebaud “Bakery Case” 152.5x182.9cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1996.....	32
Görsel 23: Andy Warhol, “Çiçekler”, 119.7 x 117.2 x 2.5 cm, Tuval Üzerine İpek Baskı Tekniği, 1964	34
Görsel 24: Andy Warhol, “Brillo Kutuları”, 50,8x43,2 cm, Kontrplak Kutular Üzerine İpek baskı Tekniği Uygulaması	35
Görsel 25: Andy Warhol, “Turuncu Felaket #5”, 106 x 81 1/2 inch, Tuval Üzerine Akrilik ve İpek baskı, 1963	36
Görsel 26: Jasper Johns “Alçı Dökümlerle Hedef”, 129,5 x 111,7cm, Tuval Üzeri Balmumu ve Kolaj, 1955.....	37
Görsel 27: Jasper Johns “Dört Yüzlü Hedef” 85,3 x 66 x 7,6cm, Tuval Üzeri Balmumu ve Kolaj, 1955	38
Görsel 28: Roy Lichtenstein “Cubist Still Life With Guitar” 225x173cm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 1974.....	39
Görsel 29: Roy Lichtenstein “HOPELESS” 112x112cm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 1963	40
Görsel 30: Roy Lichtenstein “Look Mickey” 121.9x175.3cm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 1961	41
Görsel 31: Lascaux Mağarası – Fransa, Dordogne, Montignac	42
Görsel 32: New York Times, 1971.....	43
Görsel 33: David Choe “Facebook Murals” California, 2005.....	44
Görsel 34: Os Gemeos “The Giant of Boston” Boston, 2012	46
Görsel 35: Eduardo Kobra “Etnias” Brazil, 2016	47

Görsel 36: Dmitri Vrubel “My God, Help Me To Survive This Deadly Love” Berlin, 1990	48
Görsel 37: King Robbo “Robbo Think” London,1985.....	49
Görsel 38: Banksy “Baloon Girl” İngiltere, 2002	50
Görsel 39: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005	51
Görsel 40: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005	52
Görsel 41: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005	52
Görsel 42: Banksy “Kız ve Asker” Beytüllahim, 2007	53
Görsel 43: Banksy “Mona Lisa With a Smiley” 2004.....	54
Görsel 44: Banksy “Show Me The Monet” 2005.....	55
Görsel 45: Banksy “The Simpsons” 2010	56
Görsel 46: Keith Haring “Dance II” Dijital, 1978.....	57
Görsel 47: Keith Haring, Subway, NewYork, 1982.....	57
Görsel 48: Keith Haring “İgnorance = Fear/Silence = Death” 61.1x109.4cm, Dijital Baskı, 1989	58
Görsel 49: Keith Haring “Crack is Wack” 482 x 644 cm, NewYork, 1986.....	59
Görsel 50: Yamaç Atan “Senin Yüzünden” 40x50cm, t.ü.a.b, 2018.....	61
Görsel 51: Yamaç Atan “Pop – Generation” 140x150cm, t.ü.a.b., 2018	62
Görsel 52: Yamaç Atan “Getto” 140x160cm T.Ü.A.B. 2019	64
Görsel 53: Yamaç Atan “Benim Gördüğümü Sen de Görüyor Musun?” 140x150cm T.Ü.A.B. 2019 .	65
Görsel 54: Yamaç Atan “Hayat Okulu Mezunu Gayrimeşru Çocuklar” 140x160cm, T.Ü.A.B. 2019 .	66
Görsel 55: Yamaç Atan “Vicdanım Rahat” 140x150cm, T.Ü.A.B. 2019	67
Görsel 56: Yamaç Atan “Normal People Scares Me” 110x130cm, T.Ü.A.B. 2019	69
Görsel 57: Yamaç Atan “Pop Dealer” 80x100cm, T.Ü.A.B. 2021	71
Görsel 58: Yamaç Atan “Ateşin Var Mı?” 140x160cm, T.Ü.A.B. 2019	72
Görsel 59: Yamaç Atan “Jesus” 80x100cm, T.Ü.A.B. 2022.....	73

GİRİŞ

Mülkiyet kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte sosyalleşme süreci başlamış, ancak servet ve mülkiyet dağılımında eşitsizlikler ortaya çıkarttığı görülmektedir. İnsan, Sanayi Devrimi ile kendini hayatın merkezine koyarak önce doğaya daha sonra ise etrafındaki her şeye hükmetme gücünü kazanmıştır. Sanayi Devriminin ardından başlayan İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kitle iletişim araçları yaygınlaşmış ve medya, hedeflerine ulaşmak için kapitalizmin bir aracı haline gelmiştir. Kapitalizm, yarattığı pazara tüm sınıfları dahil etmek amacıyla, tüm sınıf farklılıklarını aşan ortak bir hayat tarzı, 'ideal' olan ortak bir kültür sundu: Popüler Kültür.

Popüler kültüründe toplumun kullandığı iletişim gereçleriyle olan bağlantısı ile, kitlelerin yönetilmesi ve yönlendirilmesi eskiye göre daha basit bir hale gelmiştir. Üreticisine göre yaratılan ve oluşturulan popüler kültür, tüketim çarkının bir kanıtı olarak tüketime hizmet etmektedir.

Popüler kültür, toplumun iradesine ve kimliğine etki ve müdahale ederek medya tarafından sunulan tüketim mallarını düzenli olarak yaymayı amaçlamaktadır. Popüler kültürün gelişiminin postmodern dönemde tamamlandığı görülmektedir.

Modernizmin yerine getirilemeyen vaatlerinin yarattığı düş kırıklıkları ile gelen post modernizm dönemi içinde bulunan uyumsuzluklar ve tutarsızlıklar nedeniyle sürekli tüketen, sorgulamayan, düşünmeyen, itaat eden toplumların oluşmasını mümkün kılmıştır. Kapitalizmin otoritesini ilan ettiği bu dönemde, sanatın durumu da toplumların sesi çıkmayan bireylere dönüşmesinden daha farklı olmamıştır. Zorlaşan hayat şartları altında sanatçı, sanatını tüketim sembolleri ve imgeleri altında pekala bir gösteriye dönüştürebilir. Sanatçılar da bu durumda popüler kültürü ve kapitalizmi eserlerinde sıkça kullanmış kimi zaman övdüğü kimi zaman yerdiği görülmektedir. Kapitalizm tamamen sömürdüğü gettolarda da durum farksızdır. Getto toplumu daha aykırı yaklaşımlarından ve azınlık olmanın verdiği asi tavırlarından dolayı bu duruma karşı hem birçok eser üretmiş (çoğunlukla müzik) aynı zamanda da eserlere konu olmaktadır. Getto yaşamlar kendilerini göstermekte her yola başvurmuş ve bu yollardan en etkilisinin sanat olduğunu insanlara aktarmışlardır.

Popüler kültür ile birlikte sanatçılar yukarıda bahsedilen bu durumu ve topluma olan etkilerini eserlerinde yansıtmaya çabası içine girmişlerdir. İnsanların gündelik yaşamlarını

etkileyen unsurları, bu durumlardan nasıl etkilendiklerini, farklı kültürleri ve getto yaşamları yansıtmışlar. Bunu yaparken dönemin popüler markalarını, aktör ve aktristlerini, dönemin toplumsal ve siyasi problemlerini kullanmışlar kimi zaman da alay etmişlerdir. Kitle iletişim araçları ve teknolojinin gelişimiyle eserlerini daha büyük kitlelere ulaştırmaya çalışmışlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM: POPÜLER KÜLTÜR

1.1. Kültür

Kültür, çok değişik şekillerde belirlenmiş, münakaşalı bir kavramdır. Kültür belirlemelerinin ehemmiyetli birçok (tarih, kültür ve toplum) süreçle beraber farklılık gösterdiği açıkça belli olmaktadır. Örnek olarak bir bilginin ehemmiyet kazandığı asırlarda kültür, bir bilgi vasıtası olarak, sanayileşmenin insan hayatına getirdiği tüketim ve imal birlikteliklerinin ilk tasarıya çıktığı asırlarda ise, bir irtibat, bir şov vasıtası olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Görsel 1: Ara Güler “İstanbul, Beyoğlu” fotoğrafı, 1958

“..Botanikten sosyal ve beşeri alanlara kadar birçok alanı kapsayan kültür, birçok anlama gelmektedir. Bu yüzden kültürü herkes için geçerli bir biçimde ifade etmek güçtür. Bilim insanlarının farklı açıklamaları ve zaman içinde değişen yeni tanımlamalar bunun göstergesidir. Dolayısı ile kültürü sosyal ve beşeri bilimlerle sınırlı tutmamız daha doğru bir yaklaşım olur. “Kültür” Türkçe ‘ye Fransızca “Cultura” kelimesinden geçmiş, bir süre hars olarak kullanılmış daha sonra kültür halini almıştır.” (Alakuş, 2004, s. 1)

Türk Dil Kurumu kültürü “Toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve

toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” biçiminde açıklamıştır. (TDK, 2021)

Bir başka tanıma göre ise kültür: “Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir. Kültür, insanın kendini kendi evinde duymasını sağlayacak bir dünya ortaya koymasıdır”. Buna tanıma göre kültür, böylesi bir dünyanın anlam varlığına ilişkin tüm düşünülebilirlikleri içerir: “İnsan varoluşunun nasıl ve ne olduğudur, kültür. İnsanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı, özünü nasıl gördüğü; diğerlerini, ülkelerini, isteklerini nasıl düzenlediği, bütün bunlar kültür öğeleridir” (Uygur, 2018, s. 72)

Esin Sultan Oğuz’un makalesindeki tanıma göre “Kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Oğuz, 2011, s. 132)

Kültür ve sanat günümüzde yakın anlamda kullanılsa da "benzer" veya "özdeş" değildir. Sanat doğru bir şekilde kültürel bir fenomen olarak görülür, kültürel fenomenin tümü sanat değildir. Sanat dalları kültürel olaylar veya problemlerle ilgilidir ancak kültür sanatla sınırlı değildir, dolayısıyla kültürü anlamaya çalışan filozoflar ve tarihçiler olduğu kadar kültürü yaratan ve geliştiren sanatçılar ve düşünürler de vardır.

Guy Debord, her cümlesiyle ufuk açacak Gösteri Toplumu isimli eserinde 20. Yüzyılın gösteri toplumunun kültürünü şu şekilde tanımlamıştır: “*Kültür, eski dünyanın yaşam tarzını yok etmiş olan tarihin sonucudur, ama ayrı bir alan olarak, halen, kısmen tarihsel bir toplumda kısmi kalan algılanabilir zekâ ve iletişimden başka bir şey değildir. Kültür, pek anlamlı olmayan bir dünyanın anlamıdır.*” (Debord, 2006, s. 145)

Sonuç olarak insanoğlunun temelde sürekli rutin haline getirdiği iletişim ile sosyal etkileşim arasında değişebilirlik özelliğini de kapsayan dünya görüşünü, inancını ve hareket halinde olan karmaşık çevresini yansıtan kültür kavramıdır (Lull, 2001, s. 95)

1.1.1. Kültürün Özellikleri

Her türden topluluğun benliğini oluşturduğunu bildiğimiz kültür aynı zamanda her topluluk için farklılıklarda gösterir. Güvenç’e ait “İnsan ve Kültür” isimli kitapta kültüre ait bazı özellikler sunulmuştur. Şu şekilde kısaca özetlenebilir;

1. Toplumların kültürleri işlevseldir.

2. İnsanın emeği sonucu oluşur.
3. Kültür, yönetici konumunda emir veren kurallar içerir.
4. Kültür, öğrenilebilir yapıdadır.
5. Kültür, toplumdan topluma değişkenlik gösterir.
6. Kültür belirli bir içeriğe sahip değerler bütünüdür.
7. Kültür, bilgi ve tecrübe birikimi oluşur.
8. Kültür, çağa göre yenilenebilir, değişim yaşayabilir. (Güvenç, 1997, s. 103-107)

Kültürü kısaca açıklamak gerekirse, bir kesimin, bir coğrafyanın ya da bir toplumun paylaştığı ve sahip olduğu değerler bütünüdür diyebiliriz. Kültür, zaman içinde tecrübe, bilgi ve bir dolu yaşanmışlıkların birleşmesi ve birikmesiyle oluşur. Kültür içinde barındığı toplumun yaşam şeklini meydana getirmektedir.

1.1.2. Alt Kültür, Getto Kültürü ve Üst Kültür

“Herbert Gans’a göre Almanca orijinalindeki kültür ‘massen’ kavramı çoğunlukla kültür ve kitle kültürü olarak çevrilirler. ‘masse’ ya da ‘mass’ (kitle) kavramı Avrupa’da, yoksul eğitim görmemiş sınıfları ayırt etmek için daha çok eski siyaset bilimi ve sosyoloji alanlarında kullanılan bir terimdir. Genellikle küçültücü bir ses tonunda kullanılmasından dolayı, Gans’a göre tarafsız olan popüler kültür kavramı içerisinde kullanılmaktadır.” (Akt: Duran, 2016, s.15)

Alt kültür toplumu genelleyecek olursak kaliteli ve yarı kaliteli fabrikalar ve toplum için oluşturulmuş hizmet sektörü çalışanlarıyla, orta kaliteli masa başı işçileri yani yüksek bir öğrenime sahip olmayan lise eğitimi görmüş, büyük çoğunlukla da ilköğretim yıllarından sonra okulu bırakmış olan bireyler oluşturmaktadır. Getto kültürünü de bu alt kültür sınıfına eklemek yerinde olur.

“Getto kavramı, günümüzde belirli bir kültüre, ırka, etnik kökene ve/veya dine mensup bireylerin birlikte yaşadıkları, kentsel yerleşim alanları için kullanılmaktadır.” (Karimi, 2011).

“Gettolarda yaşayan insanların yaşayış biçimleri üzerinden de ghetto kavramı değerlendirilmektedir. Kötü altyapı imkânları, yeterli olmayan sosyal imkânlar ve ekonomik olarak düşük gelirli kimselerin yaşadığı bölgeler olarak da ifade edilen gettolar, genellikle

yoksul kesimlerin, işsiz kimselerin ve tehlikeli bireylerin yaşadığı bölgelerin iç kısımları olarak ele alınmıştır.” (Wilson, 1997)

Özetlenecek olursa getto, çoğunlukla yoksul ve işi olmayan kesimi, tehlikeli mahalleleri ve insanları olan bölgeler olarak yorumlanmaya başlanmıştır. Bu nedenle de alt kültür yapısına dahil olmaktadır.

Gettolar hemen hemen her ülkede, şehirde bulunmaktadır ve azımsanmayacak ölçülerdedir. Türkiye’den bir örnek verilecek olursa şunlar söylenebilir;

- Yahudilerin çoğunlukta olduğu Balat (1940-1960)
- Romanların çoğunlukta olduğu Sulukule (1960-1980)
- Suriyelilerin çoğunlukta olduğu Ankara-Altındağ

Görsel 2: Yasir “Getto” Dijital İllüstrasyon 2020

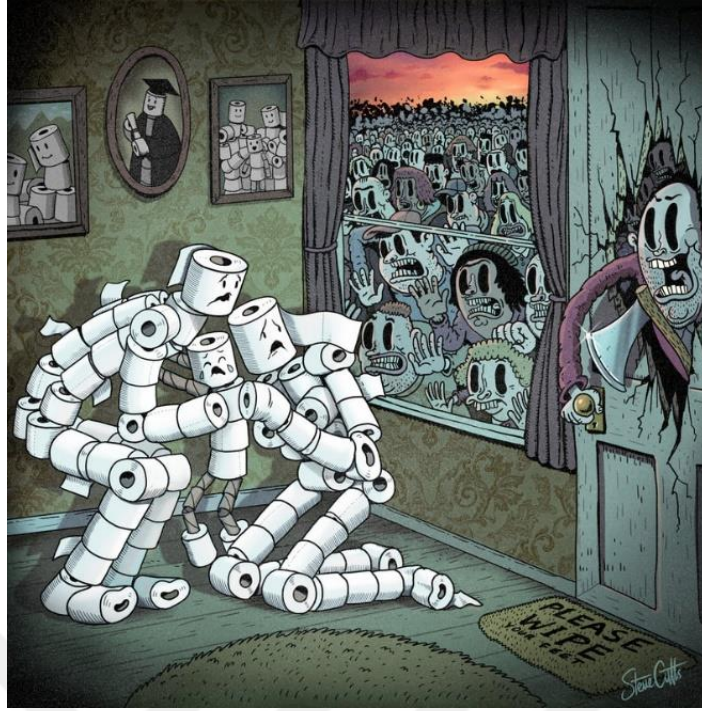
Buna benzer bir çok yer de ülkenin her tarafında bulunmaktadır. Ayrıca dünyada da gettoların bulunduğu farklı farklı ülkeler görebilmekteyiz. Fakat getto kültürünün en yoğun hissedildiği, filmlere, dizilere ve kitaplara konu olan Amerikan gettosudur. Amerika da durum diğer ülkelere benzer olarak ırksal ayrımlar, işsizlik vb. olarak gettoların oluşmasında büyük

ölçüde katkı sağlamıştır. Çetecilik ve suç oranının çok fazla olduğu Amerikan gettolarında çetelerin yerlerini belli etmek amaçlı yaptıkları “Grafitiler” sokak sanatının oluşumuna katkı sağladığı görülmektedir. Bu sebeple Amerikan gettosuna bakıldığında ise bu yerlerden farklı olarak sanata yönelimin daha fazla olduğu, sokak sanatının her türüsünün yapıldığını görmek mümkündür.

Üst kültüre gelindiğinde ise bu kültür yapısının içinde daha seçkin insanları ve mevkileri bulundurduğunu görebiliriz. Geleceğe dönük bir kültür yapısıdır. Üst kültür, insanın yaratıcılığının estetik bir mükemmellik ile aynı olan üst düzey örneklerini gösterir. Farklı sanat dalları, edebiyat, klasik müzik, opera belli kesimlerce üst kültüre birer örnek olarak gösterilmeye başlanmıştır. Konuyla ilgili yapılmış olan tartışmalarda üst kültür, estetik açıdan kendisinden daha düşük olan kültüre oranla kullanıldığından, onun dışında kalan diğer kültürel biçimler “aşağı kültür” (ya da kitle kültürü veya popüler kültür) olarak etiketlediğinde, seçici bir yaklaşım da ortaya çıkar. Yaygın olarak beğenilen ve tüketilen bir kültür ürünü mutlaka değersiz ve niteliksiz olmayabilir. Yüksek kültür ve popüler kültür arasındaki ayrım da günümüz kültür endüstrisinin kültürel alanda edindiği muazzam “kapsama alanı” göz önüne alındığında giderek silikleşmeye başlamıştır. Gans da (1999) “Popüler Kültür ve Yüksek Kültür” adlı kitabında, yüksek kültür ve popüler kültür arasındaki farkların abartıldığını, benzerliklerin ise azımsandığını öne sürmektedir. (Nedir, 2021)

1.2. Tüketim Kültürü

Tüketimin sözcük anlamı, “Üretilen veya yapılan şeylerin kullanılıp harcanması, yoğaltım, istihlak, üretim karşısı” (TDK, 2021) şeklinde tanımlanmıştır. Tüketim, pazarlama kapsamında, mal satın alımıyla ilgilidir.

Görsel 3: Steve Cutts "Untitled" Dijital İllüstrasyon, 2020

20. yüzyılın ortalarından itibaren medyanın gelişimi ve iletişimi yaygınlaşarak, yeni ekonomik pazarların yaratılmasında önemli bir rol oynamıştır. Medyadan etkilenen tüketim kavramı yeni bir boyut kazanarak temel ihtiyaçlar düzeyinden uzaklaşıp bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu oluşum tüketim toplumu, tüketim kültürü vb. gibi isimlerle ile de kavramsal bir kimliğe bürünmüştür.

“Tüketim doğumdan ölüme kadar devam eden sürekli bir eylemdir. Hayatımızı devam ettirmek için bu olguyu gerçekleştirirken rahatladığımızı hissederiz. Sabahları uyanınca yüzümüzü yıkar suyla birlikte özenle hazırlanmış ambalajlar içindeki diş macununu tüketiriz. Yemek kıyafet gibi birçok örneklerle genişletilebilecek şeyleri tüketiriz. Bu tüketimi gerçekleştirirken hayatlarımızı da tüketiriz. Buradan çıkarımla tüketmeden yaşamak olanaksız görünmektedir. Tüketimi, bir mal ya da hizmeti sahiplenme, kullanma veya yok etme olarak, tüketicuyu de bu eylemleri gerçekleştiren olarak tanımlayabiliriz.” (Odabaşı, 1999, s. 3-4)

Tüketim toplumun iletişim biçimidir. “*Ve bir anlamda, tüketim toplumunun tek nesnel gerçekliği tüketim fikridir, gündelik söylem ve entelektüel söylem tarafından sürekli yinelenen ve sağduyu gücüne ulaşmış olan bu yansımali ve söylemsel bileşimdir.*” (Bausrillard, 2004, s. 254)

“Tüketim kültürünün temel öğelerinden olan ihtiyacın giderilmesi, neo-klasik ekonomiye göre mutluluk ile beraber gelmektedir. Yapılan üretimler ve verilen hizmetler

piyasaya girdiğinde, bireysel yarara katkı sağlarlar. Bireysel fayda ihtiyaç tatmininde önemli bir role sahiptir.” (Bausrillard, 2004, s. 254)

Günümüzde ürünler çeşit ve miktar olarak artmış, boş zaman etkinlikleri ortaya çıkmış, alışveriş boş zaman aktivitesi olarak görülmüş, tüketici örgütlenmeleri oluşmuş, ürünlerin biçimine ve tasarımına tıpkı ambalajına olduğu gibi önem verilmeye başlanmıştır. Bütün bunlardan sonra tüketime sadece ekonomik bir olgu olarak bakmak da yetersiz kalacaktır. Tüketim hem ekonomik hem de kültürel bir olgudur. Ekonomik olarak ihtiyaç tatmin eden ürünler, kültürel olarak işlevlerinden öte taşıdıkları anlamlar açısından önem teşkil ederler (Odabaşı, 1999, s. 14)

Tüketim toplumu yaşamak için öğelere ve hatta onları ortadan kaldırmaya muhtaçtır. Kullanım, öğeleri yavaş yavaş yok olmaya götürmektedir. Yok olma, üretimin en temel alternatifidir. Tüketmek de üretmek de yok etmek arasındadır.

“Aşamalı olarak yeniliğe susama üzerine kurulu yeni bir toplum ortaya çıkmıştır. Bu toplum içinde her şey baş döndürücü bir hızla ve planlı bir şekilde eskileş(tiril)mektedir. Böyle bir süreçte, Baudrillard’ın dile getirdiği gibi, aslında ‘nesneler çağı’nı yaşıyoruz. Neticede de, ‘geçmiş uygarlıkların tümünde dayanıklı nesneler, araçlar veya binalar kuşaklarca insandan daha uzun yaşamışken, bu gün onların doğmasını, gelişmesini ve ölmesini izleyen bizleriz.’ ...genel olarak ifade etmek gerekirse, tüketim toplumu, üretilen her mal için kitleler arasında tüketim yapmaya ilişkin bir derin arzu uyandırmakta ve tatmin ettiği (ya da edemediği) her ihtiyaç karşılığında bir yenisini yaratmaktadır.” (Yanıklar, 2006, s. 50)

1.3. Popüler Kültür

“Popüler Kültür veya Pop Kültürü, 20. yüzyıldan sonra özellikle toplumsal modernleşme ile toplu kültür olarak yayılan, kavram olarak kültürel gelişmeleri ve günlük uygulamaları kapsamakta, aynı zamanda genel ve tarafsız olarak eski halk kültürü kavramı yerine geçmektedir. Popüler kültür daha çok bir alan jargonu iken, pop kültürü daha çok ortam jargonu olarak kabul görmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre ise, popüler kültür kavramının tanımı ‘*belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü*’ olarak açıklanmıştır (On5yirmi5, 2021)

“Sadece belirli bir kesim tarafından takip edilen sanatsal veya kültürel faaliyetlere, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte toplumun tümü seyirci olarak katılmaktadır. Popüler kültürün bu sınıf farkını ortadan kaldıran, ortak beğeniler yaratan niteliği, özellikle yüksek sanat savunucuları tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Eleştirilerde ortak yönler genellikle popüler kültürün, sanatın özünü sıradanlaştırdığı ve hatta sonlandığı yönündedir.” (Öğüt, 2008, s. 11-12)

Görsel 4: Steve Cutt, Dijital İllüstrasyon, 2015

“Toplumların kültürel yapıları içinde ticari amaçların gerçekleşmesiyle ilgili olarak üretilen ve popülerleştirilen ve dinamik bir izlenim verilerek popüler kültür oluşturulduğu düşünülebilir. Popülerin bilinen en sade anlamı ‘halka ait olan’dır. Fakat günümüz toplumlarında bu olgu ‘birçok kişi tarafından sevilen veya tercih edilen’ anlamında karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten ötürü popüler kavramı yönetici etkinliklerin (örneğin müziklerin, tv programlarının, filmlerin ve tercihlere dayanan kararların) kabul damgası olmaktadır. Popülerin, bu hiçbir kısıtlama ve denetleme altında olmadan kullanılışı yeni alanlara taşınarak, yeni ifade biçimleri verilerek ve toplumsal sistem için yeni dayanak rolü sağlanarak devam etmektedir: Örneğin popüler şarkıcı, popüler film yıldızı, popüler sporcu ve genel olarak popüler ve pop kültür gibi.” (Coşkun, 2012, s. 841)

“Kitle kültürü ben merkezci kapitalizmin mal ve imajların satışını yapan, uluslararası pazarın değişimine ve ihtiyaçlarına göre biçimlenip değişen, önceden hazırlanmış, önceden oluşturulmuş, paketlenip sunulmuş bir kültürü anlatmaktadır. Kapitalizmin kendi için üretirken ve yaratılan zenginliği kendine ayırırken, toplumları ücretli köle olarak kullanarak ‘kitleler için’ yaptığı üretim ve bu üretimle gelen ‘kimlik, duyma, hissetme, yaratma, şimdisine, dününe ve yarınlara bakma biçimi, kısaca var olma sürecidir.” (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s. 34)

Tüketim faaliyetlerine genel olarak bakıldığında, popüler tüketimin en önemli olgusunun kapitalizm olduğunu görmekteyiz. Kapitalizm bu sayede insanlara sattıkları şeyler ile onların değerini de göstermeye başlar. Bu şekilde sistemin bir parçası olan ve sürekli yeni bir üretime ihtiyaç duyan kitleler sahip olacakları şeyin ne denli nitelikli olduğunu umursamaz hale gelir. Sürekli olarak yeni bir şeye ihtiyaç duyar. Bununla birlikte sistemde yüzeysel fakat yeni ürünlerini durmadan bu kitlelere ulaştırmaya devam etmektedir.

“Marx, kapitalist üretim biçiminin çözümlemesine giriştiğinde, bu üretim biçimi henüz başlangıçlarındaydı. Marx, girişimlerini onlara tanı değerini kazandıracak bir çizgide yönlendirdi. Kapitalist üretimin temel koşullarına göre döndü ve bu koşulları, gelecekte kapitalizmden daha neler beklenebileceğini gösterecek biçimde sergiledi. Ortaya çıkan sonuç, şu oldu kapitalizmden yalnızca emekçi sınıfının daha sert biçimde sömürülmesine yol açması değil, bunun yanı sıra kendisini ortadan kaldıracak koşulları oluşturması da beklenebilirdi.” (Benjamin, 2002, s. 51)

“Kültür endüstrisinin en önemli sonucu, tüketimin belirlediği sistemin tekilliğinin güç kazanmasıdır. Örneğin fabrikalarda tek bir kişi için yüzlerce insanın çalışması gibi sistem tekillikleri. Bir tüketim toplumunda bütün metaların işlevsel olmaları ölçüsünde kültürel değerleri vardır. Bunu modelleştirebilmek için, ekonomi düşüncesini, yalnızca paranın değil anlamların ve hazların dolaşımının da söz konusu olduğu bir kültür ekonomisini içerecek şekilde genişletmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu modelde izleyici bir meta olmaktan çıkarak bir üretici, bir anlam ve haz üreticisi haline gelir. Kültür ekonomisinde özgün meta bir metindir, popüler kültürün temel bir kaynağını oluşturan potansiyel anlamlar ile potansiyel hazların söyleme dayalı yapısıdır. Bu ekonomide tüketiciler yoktur, yalnızca anlamları dolaşıma sokanlar vardır, çünkü bu süreçte metalaştırılamayan ya da tüketilmeyen yegâne öğeler anlamlardır.” (Fiske, 1999, s. 174)

Görsel 5: Steve Cutt, “Kapitalizm”, Dijital İllüstrasyon, 2015

Bir popüler öğenin (telefon, kozmetik vb.) oluşmasında ki en önemli etkenlerden biri başka bir popüler kişi ya da ürün diyebiliriz. Genel olarak baktığımızda bir ürün piyasaya sürüleceği zaman daha önceden reklamları görürüz. Ünlü bir sanatçının o ürünü kullandığı reklam filmleri ya da televizyon şovlarındaki ürün tanıtımları gibi hatta.

“Popüler kültür bir ‘çabuk kullanım ve hızlı tüketim’ kültürüdür: Bu tür kullanım ve tüketim popülerlerin üretiminin ilk safhasından son-kullanım ve atma safhasına kadar her aşamasında vardır. Böylece kitle üretiminin kalıcılığı ve sürekliliği garanti edilir. Popüler olan kullanılarak paketlenmiş popüleri, tüketiciler alır ve popüleri boğazlarına, saçlarına, yüzlerine, midelerine, üstlerine, ayaklarına ‘uygulayarak’ malın ve bilincinin popülerleştirilme sürecini tamamlarlar. Tüketici eğer popülere katılmazsa veya kazara popüleri yakalayamazsa tüketici bir şekilde tedirgin edilir ve tedirgin hisseder; huzursuzdur. Ancak popülerini eksik etmeyen tüketici gülümseyerek hem popülerle kendini bulur hem de popüler olanın satışına katılır.” (Nedir, 2021)

“Popüler kültürün, en azından kitle medyasınca nakledilen kısmının, bir kulaktan girip öbür kulaktan çıktığını ve tek tek televizyon programlarının, filmlerin, mecmuaların çoğunun, insanların büyük bir kısmı için gelip geçici olduğu söylenebilir.” (Gans, 2007, s. 13)

“Kalabalığı görüyorsunuz. İnsanları. Koskocaman tüketici sürülerini. Hani insan olarak adlandırılan, bilirsiniz, beslenme zincirinin tepesinde olanları, dünyanın efendilerini. Laf

aramızda, bütün o ticaret merkezlerindeki salakların dünyanın efendileri olduklarına inanıyor musunuz siz? Ne yapıyorlar? Tıkınıyorlar, bir gün sonra yeniden kazanmak zorunda kalacakları paraları harcıyorlar. Toprağın gerçek parazitleri gibi, pisliklerini etrafa saçıyorlar.” (Chattam, 2006, s. 380)

Görsel 6: Steve Cutt, Dijital İllüstrasyon, 2011

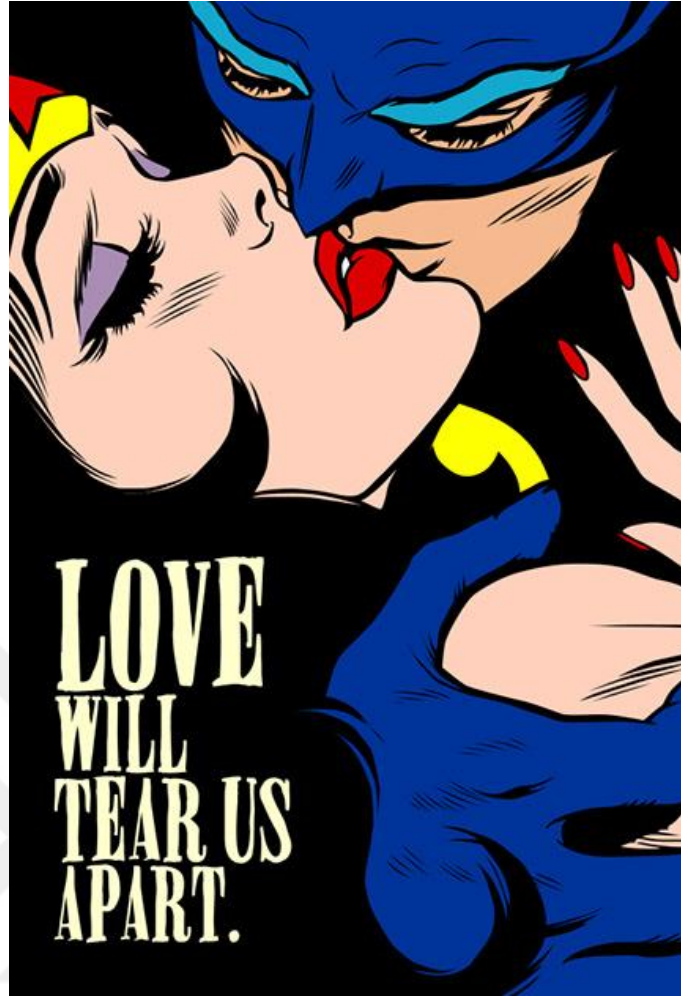
İKİNCİ BÖLÜM: POPÜLER KÜLTÜRÜN SANATA YANSIMASI

2.1. Popüler Kültür ve Sanat

“Kültür tarihçisi, estetik kuramcı Walter Benjamin, sanat yapıtının özgünlüğünü sanatın tarihe tanıklığına bağlarken, bu tanıklığın aynı zamanda sanat yapıtını bir gelenek içerisinde konumlandığını belirtmektedir. Sanat yapıtını biricik kılan da bir gelenek içerisinde, bir ritüel olarak büyümlü bir bağlam içerisinde bir auraya sahip olmasıdır. Ancak, popüler kültürün bir ürünü olarak yeniden çoğaltılan sanat yapıtı sahip olduğu aurayı yitirmiştir. Bir sanat yapıtının ilkece yeniden üretilebilir olduğunun altını çizen Benjamin, bunun sanatın doğasında bulunan bir aktarım pratiği olduğunu da belirtir. Ancak, artık sanatın işlevi bu yeniden üretimle birlikte değişmiştir. Sanat, gerçeğin en özgün temsili olmak yerine, gerçekliğin bir ölçütü olmak yerine, değişim değeri olan bir ürüne dönüşmüştür” (Jay, 1989, s. 303-304)

“Bir sanat yapıtının mekanik yeniden üretimi yeni bir şey sunmaktadır, ona göre. Reprodüksiyon aralıklarla ilerlemektedir; daha yoğun bir biçimde, uzun boşluklar bırakarak yoluna devam etmektedir. Benjamin’e göre, en kusursuz biçimde yeniden üretilmiş sanat yapıtı bile bir unsurdan yoksundur: bir zaman ve uzamda bulunuştan; var olmayı gerçekleştirdiği yerdeki biricik varoluştan yoksundur” (Benjamin, 2002, s. 53-79)

Bununla birlikte popüler kültürün sanata yansıması denilince akıllara Pop-Art gelmektedir. Popüler kültürün sanatın içine karışması Pop-Art ile fazlaca yayılmıştır ve hala devam etmektedir. Bu sanat akımı öncüleri ile popüler kültür, sanatın sanayileşmesi ve bir fabrika gibi seri üretime geçmesine ön ayak olduğu görülmektedir. Bu sanayileşme ve fabrikasyon üretim görüldüğü üzere kimselerce pek onaylanmasa da bir diğer görüş olarak ta yayılım hızından ötürü sanata iyi geldiği düşünülmektedir. Fakat görüşler ne şekilde olursa olsun bu dönemde ve stilde birçok eser üretilmiş ve tarihe geçmiştir. Bu üretimleri de Pop-art dönemini inceleyerek görmemiz mümkündür.

Görsel 7: Butcher Billy "Love Vigilantes" 50x70cm, Dijital Baskı, 2013

2.2. Pop-Art

“Pop art, 1950’lerde, özellikle ABD ve İngiltere’de soyut dışavurumculuğa tepki gösteren genç sanatçıların 1960’larda bir akım haline getirdikleri sanat akımı olarak karşımıza çıkmaktadır. İngiltere ve ABD’de farklı koşullarda ve birbirinden bağımsız olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Marcel Duchamp’ın 20. yüzyıl başında hazır yapım nesneleri bağlamaları sebebiyle sanat eseri olarak sunmuş olması, pop sanatçılarının popüler kültür öğelerini benzer bir motivasyonla sunmalarında etkili olmuştur.” (Eralpo.blogspot, 2021)

Görsel 8: Marcell Duchamp, "Fountain", Ready-Made, 1917

1960'lı yıllarda ortaya çıktığı bilinen Pop-art, bünyesinde birçok sanatçı barındırmış ve halen de barındırmaya devam etmektedir. Pop-art akımındaki eserlere bakıldığında eserlerin konularının popüler kültür olduğu rahatça görülebilir. Bu akımın sanatçıları, gelecek her türlü eleştiriyi ve anlamsız yorumu göze alarak eski dönem eserlerde pek değinilmeyen imgeler ve konuları kendi pencerelerinden eserlerine aktardıkları bilinmektedir.

"Bu yıllarda, içinde olunan dönemi irdeleyen veya eleştiren fikirler baskılara rağmen tartışılmaya devam etmiştir. Özellikle 1968 hareketi, bu sorgulamanın zirve noktası olmuş, birçok düşünür feminizm, tüketim kültürü ve özerklik gibi kavramları farklı boyutlar getirmiştir. Bunun yanı sıra, bir devrim olarak değil, modernizme bir katkı olarak görülen 1968 hareketi, devletlerin ilgilenmedikleri bazı kavramları yenilemiş ve bu konudaki direnişlerini kırmıştır. Bunun yanı sıra, 2. Dünya Savaşı sonrası, iletişim gereçlerini ve ticaretin karşı konulamaz yükselişi ile tek taraflı, Amerikan kültürünün hakim olduğu bir dünyaya gidişin ilk adımları olmuştur. Bu anlamda Pop Sanat'ın böyle bir düşünsel çeşitliliği ve önemli noktalarını bulunduran 1960 döneminin etkilerinden bağımsız çözümlenemeyeceği açıktır." (Öğüt, 2008, s. 1)

Popüler kültür oluşumunda etkili olan en önemli etken olarak Sanayi Devrimi'ni gösterebiliriz. Sanayi Devrimi ile birlikte üretim hat safhaya ulaşmıştır. Bu fazla üretim

beraberinde hızlı bir tüketim durumunu da zorunlu kılmıştır. Kapitalist düzen bu noktada devreye girerek üretimi hızlandırmış ve aynı şekilde tüketimi de hızlı bir hale getirmek durumunda kalmıştır. Bu sistemi sürekli ayakta tutabilmek ve işletebilmek içinse popüler kültürü var etmiştir diyebiliriz.

Görsel 9: Andy Warhol "No Title" 50x50cm, Dijital Baskı, 1972

Pop-art akımına mensup sanatçıların hepsinin popüler kültür imgelerini eserlerinde sıkça kullandıklarını bilmekteyiz. Bu sembolleri markaları veya kişileri eserlerinde birebir işlemeleri belli başlı bazı tartışmalara yol açtığı bilinmektedir. Bu tartışmaların çoğu, bu sanatçıların kapitalizm destekçisi ya da anti kapitalist olduklarıyla ilgili yapılmıştır. Daha sonraları bu tarz bir tartışmanın ve olaya bu salt ideolojik yönden bakmanın sanat eserinin anlamını ve özgünlüğünü kaybetmesine yol açacağı düşünülmüş ve tartışmalar azalmıştır.

“Popüler kültür, imajların ve iletilerin paketlenmiş, sunulmuş hali olarak görünür. Ancak bu görüntünün altında beklentilere, eylemlere, etkinliklere, değerlendirmelere ve hatta düşlere hakim olan bir mekanizma yer almaktadır. Popüler kültürün kullandığı bir imaj sadece bir imaj değildir. Örneğin, sürekli vitrinlere bakmak, alışveriş yapmak gibi kitlelerin sıklıkla başvurdukları takıntılı davranış bozuklukları, tüketimsel eylemlerdir.” (Öğüt, 2008, s. 3)

Görsel 10: Alex Gross "Shopaholics" 37x37inc, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 2014

"Toplumsal adlı kördüğüm, her şeyi sünger gibi emen bir gönderene dönüşerek, ne olduğu hem bilinen hem de bilinmeyen kitlelerin etrafında durmadan dönmektedir."
(Bausrillard, 2006, s. 11)

"1960'ta Pop Sanat'ın kullandığı öğeler ve belirttiği popüler kültür, günümüzde varlığını ve çeşitliliğini arttırmıştır. Post modernizm, simülasyon ve Kitsch kavramlarına, diğer unsurları tehdit edecek boyutlar kazandırmış, bir yanda sanatın sonu ve narsizmin zaferi tartışılırken, diğer yanda "bırakınız yapsınlar" ilkesinin Neo-liberal politikaların önünü açmış olmasına seyirci kalınmıştır. Diğer seslerden daha fazla televizyon sesiyle yetişen nesiller sibernetik devrimin gelişini haber verirken, algılamada yaşanan karmaşa, direniş kültürünün çöküşüne yol açmıştır. İyi ve kötüye, yararlı ve zararlıya dair tanımlamalar çeşitli reklamsal propagandalarla manipüle edilmektedir. Dahası, her gün umursamadan satın alınıp tüketilen ürünlerin yarattığı kirlilik, ekolojik dengeleri alt üst eder. Şu sorun açıktır ki, bunlar

sorgulanmamış, sadece şimdiki zamana, anlık etkiye, gösteriye dayanan yaşamlardır.” (Öğüt, 2008, s. 3)

Bundan yola çıkarak insanların bu sanat akımı ve popüler kültür etkisinde sürekli mesajlara maruz kaldıkları gözlemlenebilir. Bu mesajlara genel bir pencere açacak olursak bunların bildiğimiz üzere satın alınması için sürekli olarak insanlar üzerinde manipülatif etki ile hazırlanan reklamlar diyebiliriz. Aynı zamanda artık birer reklam gibi algılanan, üzerlerinde popüler imgeler ve konular taşıyan resimleri de bu işin içine katabiliriz. Bu sebeple bu alanla ilgili birçok eleştiri sanatın sonundan söz etmeye başladığı bilinmektedir.

“Sanatın sonu savında, anlayış ve teknik açısından makineyi veya makineleşmeyi yücelten kapitalist sistemi sorgulamak gerekmektedir. Her şeyin metaya dönüştüğü bir dünyada, sanatçı kendisine yön veren yaratıcı niteliklerini terk etmek zorunda kalabilir. Bu yabancılaşma, kapitalist toplumun üretimle ilişkili her etkinliğinde kaçınılmaz olarak yaşanmaktadır. Kapitalist toplumda, sanat her kesime hitap etme, popülerleşme eğiliminde bulunabilir ki bu da Kitsch ve Kitsch’in çoğalımı, yani simülasyon estetiğini yüceltir. Bunun yanı sıra Warhol’un ‘Bir makine olmak istiyorum.’ sözünün ardında bu tespit yer almaktadır. Böyle bir toplumda, hayat şartları da zorlayıcıdır. Örneğin önemli Pop Sanatçıları dahi, yaşamlarının bir bölümünde sanat dışında, grafikerlik, reklamcılık ve afiş tasarımı gibi işlerde çalışmışlardır.” (Öğüt, 2008, s. 4)

“20. yüzyılda, özellikle reklamlar, filmler ve televizyon bireyler üzerinde, tekrarlanan sloganlarla birlikte sunulan logoların ve imajların hakimiyetini kurmuştur. Bu yüzyıldaki sanat anlayışı da, daha önceki yüzyılların estetik yargılarını bir kenara bırakmıştır. Sanatçılar teknolojinin sunduğu kolaylıklardan yararlanmış, tüketim nesnelerini kullanmıştır. Marcel Ducamp’la başlayan tüketim kültürüne tepki gösterilmesi ve kullanım nesnelerinin sanat nesnesi olarak kullanılması Schwitters’le devam ederek Warhol, Hamilton, Wesselmann, Rauschenberg, Beuys gibi sanatçılarla devam etmiştir.” (Yaşar, 2006, s. 114)

Pop art öncüleri ile birlikte iki ülkede zirve yapmış ve adını duyurmuştur. Bu ülkelerin ABD ve İngiltere olarak ikiye ayrıldığını görebiliriz.

2.3. İngiltere’de Pop-Art

“İngiltere’de Pop Sanat eserleri ve tavrı, Amerika’daki anlayıştan daha farklı olarak, daha fazla kişiselleştirici etkenler barındırır. Bununla birlikte, İngiltere’de Pop Sanat, Amerika’da olduğundan daha az bir hızla yaygınlık kazanmıştır. Sanatçılar, İkinci Dünya Savaşı’ndaki yoksulluğun ardından ABD’de ortaya çıkan yeni, kentli popüler kültürden etkilenmişlerdir. Karneyle alışverişin, ekonomik kemer sıkma eğiliminin damgasını vurduğu İngiliz toplumuna derinden kök salmış hassasiyet ile Amerikanlaşma düşüncesi de bu yeni kültürün onlar üzerindeki etkisini arttırmıştır.” (Smith, 2004, s. 257)

Popüler kültür ve tüketimin hayatlarımıza soktuğu yeni anlayış ve öğelerin, sanatçıları da farklı biçimlerde etkilediği görülmektedir. Pop sanat üzerinden Amerika’yı ele aldığımızda elit yaşamlara belli sanat kalıplarına yönelik bir eleştiri görmekteyiz. Fakat Avrupa’daki sanatçıların eserlerine baktığımızda genellikle Amerika ile bağdaştırılan popüler imgelerin çok daha farklı içerikler ile sunulduğunu görebiliriz.

Pop sanatın Avrupa tarafına biraz daha yakından baktığımızda, popüler tüketimin yaşantılarımıza soktuğu imgeleri daha çarpıcı ve sert bir dille izleyiciye sunduklarını görmekteyiz. Aynı zamanda mesaj kaygısı da oldukça fazladır Amerikan pop sanatına kıyasla. Buna bir örnek olarak Peter Phillips’in “Alışıldık Resim No=5” isimli eserini gösterebiliriz. Phillips erkeklerin üzerine yüklenen belli rollerin ve insanlar üzerinde manipülatif etkileri olan reklamlardaki duygusal imgelerin fazla abartılı ve çarpıcı bir yansımasını bizlere sunmaktadır. Bu resimde de çarpıcı nokta eserdeki arabanın bir cinsel obje olarak izleyiciye sunulmasıdır.

Görsel 11: Peter Phillips, "Alışıldık Resim No.5", 172x300 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1965

Allen Jones'a baktığımızda benzer bir mesaj taşıyan heykel çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Jones heykellerinde harika bir estetik ve kusursuza yakın kadın bedenlerini kullanmıştır. Popüler tüketim dünyasının kadınları ikinci plana atan ve nesneleştiren bu algıya karşı Jones bu kusursuz kadın bedenlerini aynı zamanda birer ev eşyasına dönüştürerek bu anlayışa çok sert ve sarsıcı bir karşı duruş sergilemiştir.

Görsel 12: Allen Jones, "Sandalye", 1969

“İngiliz Pop Sanatı’nda mesaj verme güdüsü ile daha fazla ön plandadır. Medya kültürünün, özellikle kadın imgesini metalaştırmasının getirdiği, modern gelenek paradoksunu işlemişlerdir. Richard Hamilton, cinsiyet ayrımı klişesini, görevlerin bu doğrultuda toplumca kabul edilmesini incelemektedir. Toplum, kadının standartlaştırıldığının bilincinde değildir. Hamilton, kadın figürünün ideal güzellik kalıplarıyla uyumlu basmakalıp görüntüsünü She adlı çalışmasında ifade eder ve egemen erkek ideolojinin paradoksunu ve ev kadınının kendi yaşamını dikte edilmiş bir çember içinde geçişi parçalanmış görüntülerle iletir.” (Öğüt, 2008, s. 81)

Görsel 13: Richard Hamilton “\$HE” 122x81cm, Tahta Panel Üzerine Karışık Teknik, 1958-61

Bunlara ek olarak Paolozzi’nin benzer bir mesaj taşıyan ve ilk pop eserlerinden biri sayılabilecek olan “Zengin Bir Adamın Oyunağıydım” isimli eserine bakabiliriz. Burada diğer sanatçıların eserlerinde olduğu gibi kadının nesneleştirildiği ve ürün tanıtımı için kullanılan bir

meta haline getirildiği anlayışa karşı bir eleştiri görmekteyiz. Eserin isminin de direk bu eleştiri ve karşı duruşu simgelediğini görmekteyiz. Ayrıca bu eserde pop sanat dendiğinde akla ilk gelenlerden olan kola reklamı ve “Pop” yazısı gibi imgeleri görmekteyiz.

Görsel 14: Eduardo Paolozzi, “Zengin Bir Adamın Oyunağıydım”, 35,5x23,5 cm, Kağıt Üzerine Kolaj, 1947

“Teknik olarak, Pop hareketinin Richard Hamilton ve David Hockney ile başladığını söylemek mümkündür. Hockney’in ilk çalışmaları, Pop Sanat’ın temel aldığı, popüler dergi üslubu resim üretiminin zarif örneklerini oluşturur. Hockney, 1960’lı yıllarda lüks yaşam biçimlerini resmederek, Pop Sanat’a tamamen yeni bir stil kazandırmıştır.” (İbiblio, 2021)

2.3.1. Richard Hamilton

İngiliz ve Amerikan Pop Art hareketinin gelişim aşamalarına baktığımızda, iki ülke arasındaki kültürel farklılıkların, aynı anda ortaya çıkmış gibi görünse de ülkeler arasındaki kültürel değişkenliklerin sanatçıların eserlerine yansıdığını gözlemliyoruz.

Görsel 15: Richard Hamilton "Moda-Plaka" 74,9x65cm, Kağıt Üzerine Litografi, Serigrafi Pochoir ve Kozmetik, 1969

"İşte Yarın" ismiyle Londra da açılan sergide izleyici karşısına çıkan "Bugünün Evlerini Bu Denli Farklı, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?" adlı kolaj resim Pop Sanat türünün ilk ve en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu eseri bu denli önemli kılan şey ise yapıldığı dönemin popüler kültür ve tüketim algısını her anlamıyla sarsıcı bir şekilde yansıtması ve o dönemde herkesi etkilemesidir diyebiliriz. Hamilton için Pop Sanat, bu yeni dönem

kültürün insan hayatlarında değiştirdiği bir algının, tüketme çılgınlığının ve bu kaçınılmaz durumun bir yansıması olarak görölmektedir.

Görsel 16: Richard Hamilton "Bugünün Evlerini Bu denli Modern, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?" 41,9 x 29,8cm, Kolaj, 1956

Daha öncede bahsedildiği gibi Hamilton'un bu eseri Pop Sanat denildiğinde akla gelecek ilk ve en önemli örneklerden biri olarak görölmektedir. O dönemlerin popüler kültür ve tüketim anlayışına uygun olarak döşenmiş bir evin içini bizlere sunmaktadır. Bu kolaj resimde dönemin popüler ev eşyaları (televizyon, yeni mobilyalar, kasetçalar vb.) sosyal

aktiviteleri, posterleri ve hatta dönemin popüler fizik ölçülerine kadar her şeyi görmek mümkündür. Hamilton'un bu eseri ve bu eserde kullandığı imgeler bizlere o döneme ait batı dünyasını gösteren bir pencere açıyor adeta.

“Hamilton'ın, her yerde bulunan bu tip nesnelerden yararlanarak sanat yapma konusunda ısrarı, geleneklere karşı bir davranış olarak değerlendirilebilir. Bu resim bir yandan dönemin kültürel durumuna işaret ederken, bir yandan da simgesel gösterge olmaya yönelir. Buna ek olarak resmin felsefi ve/ya ironik niteliğine değinilebilir. Ancak kullandığı rol geleneklere uygun da düşmektedir.” (Antmen, 2013, s. 160)

Genel olarak baktığımızda Hamilton'un eserleri bizlere dönemin popülerlerini ve bu popülerlerin bir toplumu nasıl ele geçirdiğini gösteriyor diyebiliriz. İlk bakışta normal bir eser gibi gelse de derinlere inildikçe yoğun bir mesaj ve eleştiriler olduğu göze çarpıyor. Buradan hareketle Richard Hamilton'un bu gözlemci tavrı ve eleştirel yapısı onun neden Pop Sanatın en önemli sanatçıları arasında olduğunu bizlere açıkça gösteriyor.

2.3.2. David Hockney

David Hockney'in Kaliforniya'da yaşayan ve İngiliz Pop Sanatının en önemli temsilcilerinden olduğu bilinmektedir. Hockney, eserlerinde gündelik yaşamlarda ki sıradan anları ve öğeleri eserlerine taşımaktadır. Bu sıradan anları ve imgeleri eserlerine taşırken aynı zamanda ironi ve mizah ile süsleyen Hockney aynı zamanda Amerika'yı da kendine has bir üslupla karikatürize etmiştir. Bu kendine has üslubu da onu Pop Sanatın en önemli isimleri arasına sokmaya yetmiştir.

Lynton'a göre, “Hockney'nin sanatında modern dünyaya karşı çok daha masum ve saf bir tepki bulunmaktadır. Sanatçının mizahi tat katılmış sanat anlayışı, dikkate değer grafik yeteneği ve eserlerinde gerçek anlamda izleyiciye yansıtmış olduğu İngiliz çekiciliği Pop Sanat'a önemli katkıda bulunmasını sağlamıştır.” (Lynton, 2015, s. 300)

Görsel 17: David Hockney "Portrait of a Artist (Pool with two Figures)", 213x304cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1972

Aynı zamanda "Portrait of a Artist (Pool with two Figures)" eseri ile de dünyanın yaşayan en pahalı ressamı ünvanını da kazanmıştır.

"ABD ve İngiltere arasında sürekli olarak seyahat eden sanatçı, bu farklı kültürel ortamları ürettiği eserlerin konusu haline getirmiştir. Bu seyahatler ve farklı kültürel iklimlerle etkileşim sonucu ürettiği işler, David Hockney'i iyi ressamlığının yanı sıra popüler olarak da çok talep edilen ve iyi kazanç getiren bir sanatçı yapmıştır. Yine aynı nedenlerle, Avrupa için daha tanımlanmamış bir tartışma olan modern ve post-modern tartışmalarında, yaptığı işler ile tartışmanın bir tarafı olmuştur. Modernist sanat tekniklerini kullanmasının yanı sıra post-modern kavram ve yöntemleri de aynı çalışmalar içinde uygulamıştır. Manzara resimlerinde sadece estetik bir arayışın içinde olmaması, bu estetik kurgulamaya eklediği naivite ve diğer tüm duygusal çağrışımlarla, modernizmin estetik kaygıları önceleyen tutumuna da kuvvetli bir karşı çıkış yaratmıştır. Ondaki fovizm etkisi de modernist kullanımdan çok duygusal çağrışım, zaman kırılmaları ve perspektif çözümlerinin uzamı olarak resimlerinde kendisine yer bulur." (Temel, 2014, s. 135)

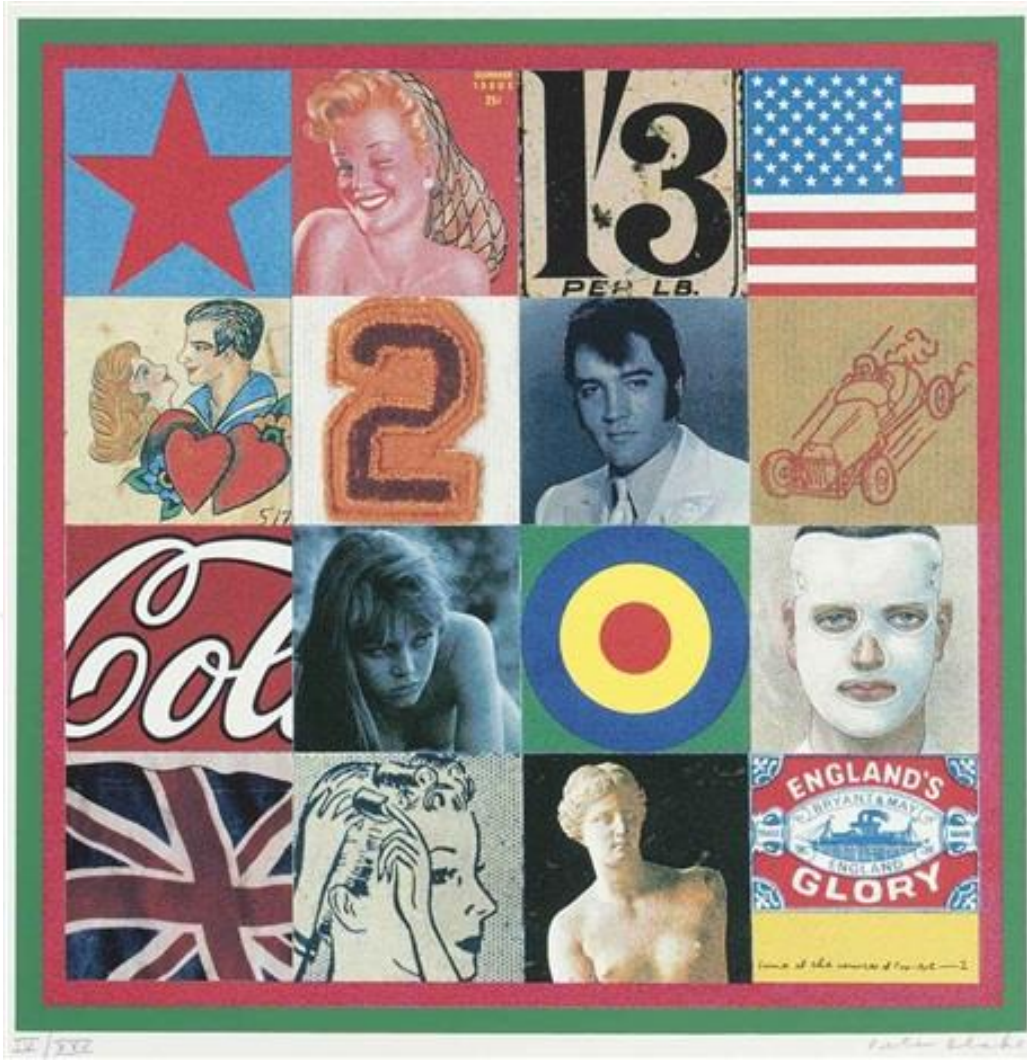

Görsel 18: David Hockney “A Bigger Splash” 243x243cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1967

2.3.3. Peter Blake

“Pop Sanat’ının ilk temsilcilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. “Gravesend Teknik Okulu” daha sonrasında “Sanat Okulu’na” devam ederek 1953’te “Kraliyet Sanat Okulu’nda” eğitimini tamamladı. Sanatçı çalışmalarında genellikle dönemin yaygın biçimde kullanılan kültürel simgelerini ve popüler sanatçıları betimleyerek eserler vermiştir.” (Duran, 2016, s. 83)

Blake’in eserlerinde kullandığı popüler kültür imgelerinin yanı sıra nostaljik imgelere de yer verdiği gözlemlenmektedir. Bu konuda baya fazla çeşidi ve zengin bir geçmişi olan Amerikan sanatçıları (şarkıcılar, film yıldızları vb.) dönemlerinin imajlarını yansıtacak şekilde herhangi bir değişikliğe uğratmadan eserlerinde yansıtmıştır.

Görsel 19: Peter Blake “Source of Pop Art II” 30.7x30.7cm, Dijital Baskı, 2000

“Source of Pop Art II” isimli eserde bu durumu açıkça görebilmekteyiz. Resme bakıldığında dönemin sanatçılarından olan Elvis Presley’i tamamen aynı olarak ve hiçbir kısmı değişmemiş olarak görmekteyiz. Aynı zamanda diğer imgelere bakıldığında ise hepsinin birer popüler kültür yansıması olduğunu ve dönemlerini işaret ettiği de açıkça görülebilmektedir.

“Sanatçı son yıllarda Pop etiketini fazla basite indirgenmiş olduğu düşüncesiyle reddetmiş ve kendisini gerçekçi bir ressam olarak nitelemiştir.” (Somuncu, 2016, s. 26)

2.4. Amerika’da Pop-Art

Görsel 20: Jasper Johns “Flags” 69.5x89.5cm, Dijital Baskı, 1973

Tüketim kültürünü görselleştiren Amerika pop sanatçıları, toplumdaki gündemi yansıtan birçok görseli, yaşanan olayları vb. etkeni kendi pencerelerinden yorumlayıp, kolajlayıp, tekrardan düzenleyerek topluma sunmuştur. Bu akımın ve Amerikan Pop sanatının öncülerinden olan Andy Warhol da birçok ünlü simayı, gündemdeki olaylar ve konular gibi popüler görselleri, popüler kültürün o inanılmaz yayılımını ve hızını yansıtacak biçimde fabrikasyon bir üretimle, kendi tarzında yorumlayarak toplumun beğenisine sunmuştur. Aynı zamanda ise bu durumu eleştirmiş ve kendi penceresinden sorgulamıştır diyebiliriz.

“Rosenquist, Hollywood klişelerini objektif sunan resimler üretmiştir. 1964 yılında, Joan Crawford’un bir sigara markasının reklamında yer alan görüntüsünü çarpıcı bir kompozisyonla işlemiştir. Bu çalışma, ilk bakışta bir reklam afişinin yeniden üretimi gibi algılanabilir. Ancak, Rosenquist, Crawford’un yüzüne hiç olmadığı kadar plastik efekti katarak, ilgiyi basmakalıplılığı ve kozmetiği üzerine çeker. Sloganın tam olarak görünmediği

kompozisyonda, Crawford'un jesti, konunun kendi içindeki anlamsızlığını vurgular.” (Öğüt, 2008, s. 74)

Görsel 21: James Rosenquist, "Joan Crawford Diyor ki...", 92x78cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1964

Bahsedildiği gibi Andy Warhol'da fotoğrafları, ünlü kişiler, kaza resimleri vb. konuları işlediği eserlerinde bir araç olarak kullanmıştır. Warhol'un eserlerinde çoğunlukla personalar, kimlik arayışları gibi belli başlı kavramlara olan merakını açıkça görebilmekteyiz. Bunları aktarabilmek içinse paloroid baskı tekniğini kullanarak çok fazla eser ürettiği bilinmektedir. Diğer sanatçıların belirli formları çoğaltması gibi Warhol en bilinen olarak kola kutuları, çorba konserveleri gibi öğeleri ve imgeleri eserlerinde kullanmış ve topluma aktarmıştır. Buna benzer olarak işler üreten farklı bir sanatçı da Wayne Thiebaud'dur diyebiliriz.

Görsel 22: Wayne Thiebaud "Bakery Case" 152.5x182.9cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1996

Yukarıda Wayne Thiebaud'un "Bakery Case" adlı eseri görülmektedir. Daha önce bahsedildiği gibi Thiebaud eserlerinde tıpkı Warhol'un kola kutular, çorba konserveleri ve ünlü kişileri resmettiği eserlerinde olduğu gibi bir tekrarlama görürüz. Thiebaud da eserlerinde sıkça pasta, kek gibi imgeleri tekrar tekrar ve farklı şekillerde kullanmaktadır.

"Amerika'da Pop Sanat Jasper Johns'un soyutlamalarıyla başlamış, John Cage'in yeni düşünsel arayışlarıyla daha da gelişmiştir. Amerikan Pop Sanatçıları, fazlaca zengin görsel kaynağa ve tekniğe sahiptiler. Jasper Johns gibi soyut ağırlıklı çalışanlar dahil, hepsi kişisel üslup ve ifadelerini aksettirmemeye çalıştılar. Buna karşın, birbirine çok benzer çalışmalar oluşturulmamıştır. Fakat sanatçılar popüler kültür uzantısı olan en sıradan objelere bile yeni anlamlar getirerek, ortak bir ilgi oluştururlar. Claes Oldenburg sıradan nesneleri şaşırtıcı boyutlara getirdiği heykelleriyle, Andy Warhol çoğaltarak etkisini yok ettiği şiddet görüntüleriyle, Rosenquist deneysel tuval resimleriyle ve Jasper Johns resimsel ve sözdizimsel karmaşıklığıyla, Amerikan resim sanatı geleneğine tamamen yeni bir konu ve üslup getirmişlerdir." (Öğüt, 2008, s. 77)

Adı geçen sanatçıların Amerikan sanatına yepyeni bir soluk getirdiği tartışılmaz bir durumdur. Fakat aynı zamanda bildiğimiz gibi birçok eleştiriye de üzerlerine çekmeyi başarmışlardır. Amerikan pop sanatında detaylı bir şekilde üzerinde durulması gereken, diğerlerinden biraz daha farklı olarak kurucular ya da öncüler olarak adlandırabileceğimiz iki isim var diyebiliriz.

2.4.1. Andy Warhol

“1950’li yılların sonunda, Warhol’la Robert Rauschenberg ve Jasper Johns birbirlerinden habersiz olarak, yüksek sanat ve Kitsch ayrımını gündeme getirecek benzer konular üzerinde durmuşlardır. Sanatlar oğunlukla Soyut Dışavurumculuğu eleştirerek, Amerikan gündelik yaşamının görselliğini benimsemişlerdir. Roy Lichtenstein, Marisol ve Rosenquist gibi sanatlar, eserlerini sergiledikçe, Pop Sanat tanımlaması netlik kazanmıştır. Warhol ise, daha önceleri rağbet görmeyen tekniklerle tüketim metalarının imajlarını kullanmış, Pop Sanat’ın en önemli sanatlarından biri olarak kendini kabul ettirmiştir.” (ğt, 2008, s. 83)

Andy Warhol soyut sanata olan eleştirisini ve tepkisini ortaya koyan birçok eser üretmiştir. Bu tepkiyi eserlerinde kullandığı ve herkese hitap eden imgelerle bezemiş ve bu sayede sanatını hem sisteme hem de topluma yakın hale getirmiştir. Warhol’un soyut’a olan tepkisini en çok hissettiğimiz eseri 1964 yılında fazlaca ürettiği “iekler” isimli eserleridir diyebiliriz. Çünkü bu eserlerinde yzeyssel bir anlatıma ve basit bir dakorasyon ürünü gibi gösterdiği çiçekler, sanat eserindeki o alışılmış estetik algının çok dışına çıkmıştır. Bu da izleyicinin sanat eseri algısını sarsmıştır diyebiliriz.

Görsel 23: Andy Warhol, “Çiçekler”, 119.7 x 117.2 x 2.5 cm, Tuval Üzerine İpek Baskı Tekniği, 1964

Warhol çoğunlukla eserlerini ve o eserler için yaptığı açıklamaları belli bir kişisellikten mahrum bırakmıştır. Oysa, Brillo kutularının sıradan bir çelik yünden bir ürün olmasına karşın, Warhol için bildiğimizin dışında bir anlamı bulunmaktadır. “Çelik, Warhol için anlamsız bir metafor değildir, çelik endüstrisi ile hala anlamdaş, Pittsburg’de yaşamıştı, gündüz kararan gece parlayan bir şehir.” (Oberlin, 2021)

Görsel 24: Andy Warhol, “Brillo Kutuları”, 50,8x43,2 cm, Kontrplak Kutular Üzerine İpek baskı Tekniği Uygulaması

Warhol’un kola kutuları veya Brillo kutuları gibi eserlerinden de yola çıkarak amacını daha iyi anlayabilmekteyiz. Popülerin insan yaşamlarında yarattığı fabrikasyon ve seri üretimi sanata yansıtmış ve sanatında tıpkı popülerler gibi hızlı üretilen ve hızlı tüketilen meta olarak karşımıza çıkarmıştır.

“Warhol, intiharlar ölüm raporları, araba kazaları, suikastlar gibi şiddet içeren temalarla yakından ilgilenmiştir. ‘Korkunç bir resmi tekrar ve tekrar gördüğünde, gerçekten herhangi bir etkisi kalmaz.’ cevabıyla neden bu konuları işlediğini açıklamıştır. 1960 başlarında, ölüm teması etrafında dönen seri halde resim uygulamalarına başlamıştır. Orange Disaster#5 adlı çalışması da ölüm temasına olan ilgisinin bir sonucu olarak o dönemde ürettiği bir çalışmadır. Warhol, Turuncu Felaket#5 resminde, elektrik sandalye imgesini on beş kez kopyalamıştır, böylece trajediyi devamlı tekrarlayarak ifade bulur ve belki bu ölüm temasının ağır etkisini hafifletmeye dönüşür. Bununla birlikte, sıradaki kurbanını bekleyen boş sandalyenin keder uyandırıcı özelliğini vurgular.” (Guggenheimcollection, 2021)

Görsel 25: Andy Warhol, “Turuncu Felaket #5”, 106 x 81 1/2 inch, Tuval Üzerine Akrilik ve İpek baskı, 1963

Warhol ürettiği baskı resimler dışında film sektörüne de adını yazdırmış diyebiliriz. Belirli bir kurguya, konuya veya iletmek istediği bir mesaja gerek duymadan, sinemaya karşı bir eleştiri niteliğinde birçok filme imza atmıştır. Bunlardan bahsedecek olursak, kendisini bir hamburger yerken çektiği bir kısa film, kendi kurduğu ve ismine fabrika dediği atölyesinde çektiği “Chelsea Girls”, sadece Empire State binasının tek bir açıdan çekildiği “Empire” ve uyuyan bir insanın olduğu sekiz saatlik “Uyku” adında başka bir film en önemlileri diyebiliriz. Filmlere genel olarak baktığımızda tüketim ve sanata olan eleştirilerle karşılaşmaktayız. Farklı açılar, uyuşturucular ve ünlü tiplerle toplumun bir resmini çizmektedir adeta. Diğer sanat eserlerinden pek farklı olmayan bu anlamsız görünen filmler ile asıl anlamsız olanın ne olduğunu bizlere sorgulattırıyor denebilir.

2.4.2. Jasper Johns

“Jasper Johns ilk sergisini, New York’taki Leo Castelli Galerisi’de açmıştır (Matthew Marks Gallery). Bu sergisinde hedefler, bayraklar gibi sembolik formları yoğun olarak kullanan sanatçı bu sergisinden sonra harfler ve sayılar gibi imgelere ağırlık verir. 1960’lara gelindiğinde ise üç boyutlu nesneleri sanatının malzemesi haline getirerek resim heykel arasında bir bağ kurmuştur. Jasper Johns’un resimsel süreci; hedef, bayrak gibi basit formların tekrarlanmasından Savarin Kutusu gibi nesne heykellerine varana değin, belli bir doğruda kendini sorgulayan, gelişen evrimsel bir niteliğe sahiptir. Bu resimsel evrime kuşkusuz içinde bulunduğu ortam, kişisel tavrı ve iletişimde olduğu, takip ettiği sanatçılar etki etmiştir. Avusturyalı dil uzmanı Ludwig Wittgenstein’in ‘şekil’, ‘form’, ‘nesne’, ‘mekan’ gibi kavramlar üzerinden ele aldığı metinler, dönemin pek çok ressamı gibi Jasper Johns’un da sanatında belirleyici bir güce sahiptir” (Thompson, 2014, s. 246)

Jasper Johns’un sanatı üzerindeki bu etkinin en belirgin örneği olarak “Alçı Dökümlerle Hedefler” isimli eseri verilebilmektedir.

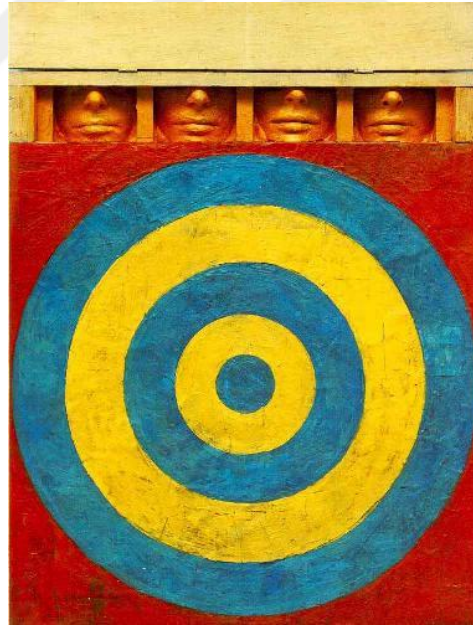

Görsel 26: Jasper Johns “Alçı Dökümlerle Hedef”, 129,5 x 111,7cm, Tuval Üzeri Balmumu ve Kolaj, 1955

Jasper Johns'un eserlerinde, atası eski Mısır'a kadar uzanan "ankostik"¹ isimli tekniğin fazlaca kullanıldığını görmekteyiz. Renklerin yarattığı etkiyi arttıran, dayanıklılık sağlayan ve fazla zaman ve fazla emek istediği görülen ankostik, Johns'un içinde yer aldığı sanatın hareketli yapısının tersine aradığı sakinliği bulduğu ve kullandığı bir tekniktir diyebiliriz. Johns, dokulu ve pütürlü yüzeyler yapmak için gazete kağıtlarını vb. öğeleri de ekleyerek bu yöntemi daha da ilerletmiştir.

"Soyut Dışavurumculuğun telaşı karşısında sakinliği dil bilimci Ludwig Wittgenstein'in eserlerinden edinen ve ankostik tekniği ile pratiğe döken Johns, müzisyen John Cage, dansçı ve koreograf Merce Cunningham gibi farklı disiplinlerden pek çok sanatçıdan da etkilenerek 73 kendi sanatını şekillendirmiştir" (Thompson, 2014, s. 246)

Jasper Johns işlerinde, imgenin temsil ettiği anlama ilişkin farklı bir yorum ve bakış, eleştirel ironi, iki ve üç boyutun iç içe geçmesi ve birlikteliği, gündelik öğeler ve nesne kullanımı ön plana çıkan özellikleri diyebiliriz.

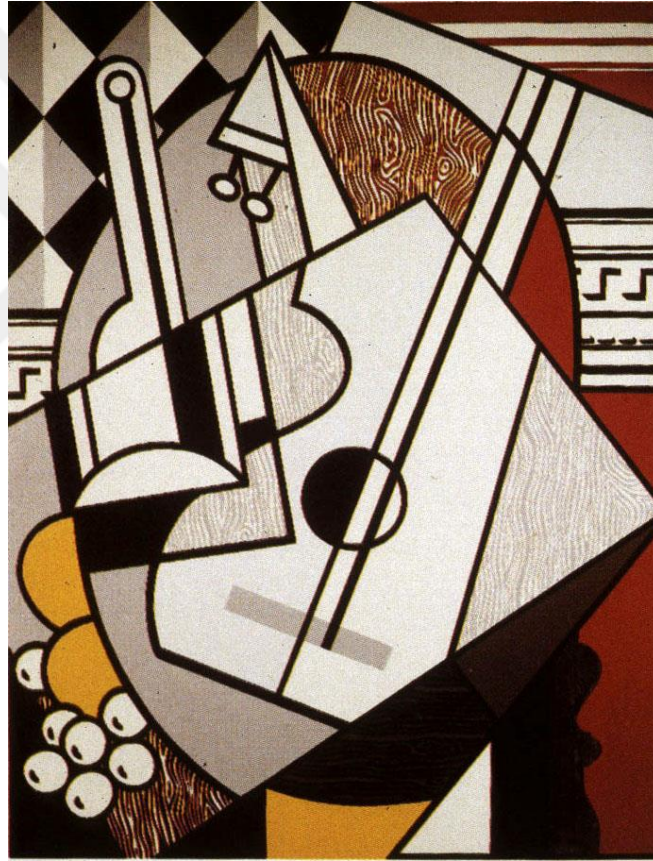
Görsel 27: Jasper Johns "Dört Yüzlü Hedef" 85,3 x 66 x 7,6cm, Tuval Üzeri Balmumu ve Kolaaj, 1955

¹ "Ankostik resim tekniğinde renk verici maddelerle sıcak balmumu karıştırılarak elde edilen boyalar kullanılır. Tüm renkler bir ahşap panoya sürüldükten sonra, fırça izlerinin eriyip düzgün bir tabaka oluşturacak şekilde birbiriyle kaynaşması için üzerlerinden ısıtılmış bir metal geçirilir. Resme doku ve kabarıklık veren bu yöntem, renklerin daha kalıcı ve canlı olmasını sağlar" (Bayer, 2021)

2.4.3. Roy Lichtenstein

Amerikalı ressam ve heykeltıraş olan sanatçı Art Students League okulunda ve Ohio Devlet Üniversitesi'nde öğrenim görmüş, ardından çeşitli kurumlarda öğretmenlik yapmıştır. Soyut dışavurumcu ilk dönem resimlerinin ardından 1960'larda Pop Sanat'a yönelmiş, 1962 yılında New York'un ünlü galerilerinden Leo Castelli'de açtığı serginin kazandığı başarıyla adını duyurmuştur (Antmen, 2013, s. 168)

Lichtenstein'in sanat hayatı boyunca birçok farklı sanat akımından izler taşıyan eserler ürettiği bilinmektedir. Bir dönemler Picasso'dan etkilenerek kübizm ağırlıklı eserlere yöneldiği görülmektedir.

Görsel 28: Roy Lichtenstein "Cubist Still Life With Guitar" 225x173cm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 1974

Aynı zaman da bir dönemlerde soyut dışavurumcu bir tarz yakaladığı da görülmekteydi. Günümüzde herkesin bildiği o çizgi roman kareleri tarzındaki kendi imzası niteliğindeki tarza ise otuz sekiz yaşında geldiği bilinmektedir. Hatta bu tarz aslında bir gün oğlu ile yaşadığı bir diyalogdan sonra ortaya çıkmış diyebiliriz.

“Bir gün Lichtenstein’in oğlu babasına, Micky Mouse kitabını göstererek bu kadar iyi resim yapıp yapamayacağını sormuş. Ressam bu soruyla yeni bir esin kaynağı keşfetmiş: Çizgi roman ve reklam karakterleri. Bu iddiadan yola çıkarak 1961 ‘de Lichtenstein bazı büyütülmüş çizgi roman karakterlerini reklam baskısı görünümünde ve küçük değişikliklerle resmetmiş.” (Sanatinoykusu, 2021)

Görsel 29: Roy Lichtenstein “HOPELESS” 112x112cm, Tuval Üzeri Yağlı Boya, 1963

Lichtenstein’in tarzına bakıldığında akıllara direkt olarak çizgi romanlar gelmektedir. Eserlerine tıpkı çizgi romanlarda olduğu gibi konuşma balonları ve ünlem-durum bildiren (WHAMM!, POWW!! vb.) yazılar eklemesi ona birçok sanatçının arasından sıyrılmasını sağlayan bir üslup ve tarz kazandırmaktadır. Sanatçı bu farklı ve özgün tekniği ile tıpkı Andy Warhol gibi Pop Art akımının en önde gelen sanatçılarından biri olduğu bilinmektedir. Fakat Lichtenstein bu “Pop Sanat” kavramını reddetmiş ve eserlerini “Amerikan Tarzı Endüstriyel Çizim” olarak tanımlamıştır.

“İronik bir dili olan ressam oğlunun çok sevdiği Micky Mouse’u da çizmiş. “Look Mickey” adını verdiği resim en ünlü eserlerinden biri olmuş.” (Sanatinoykusu, 2021)

Görsel 30: Roy Lichtenstein “Look Mickey” 121.9x175.3cm, Tuval Üzaeri Yağlı Boya, 1961

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BİR GETTO SANAT OLARAK “GRAFİTİ”

İnsanlık tarihi kadar eskilere dayanan grafiti, M.Ö mağara duvarlarına yapılan çeşitli resimlerle kendini göstermeye başlamıştır. Grafiti mağara duvarlarındaki ilk hallerinden günümüz dönemine evrilerek, varlığını sokaklarda, binalarda, metrolarda vs. göstermektedir.

1980’ler Amerika’ında reklam sektöründeki gelişmelerle birlikte sokak sanatı iyice kendini göstermeye başlamıştır. 1900’lerde ise ilk örnekleri ile karşılaşılmıştır diyebiliriz.

Görsel 31: Lascaux Mağarası – Fransa, Dordogne, Montignac

Tarihe bakacak olursak bir protesto ve çetecilik anlayışıyla tanınmaya başlandığını söyleyebiliriz. 1940’larda Berlin Duvarı’nın olduğu zamanında bu duvara çeşitli sloganlar ve bir takım şekiller çizerek boy göstermeye başlamıştır. Bir diğer başlangıcı da Amerika’nın çeşitli getto sayılabilecek bölgelerinde çetecilik anlayışına bağlı kalarak grupların kendi yerlerini ifade etmek amacıyla yaptıkları şekiller ve yazılar olarak kendini göstermiştir.

Getto ve varoşlarda doğan grafiti, 1960'lı yıllarda modernleşme hareketi ve girişimiyle dönemin “Taki 183” taglerinin² önderliğinde birçok sanatçının ve genç grafiticilerin oluşmasına olanak sağlamıştır. Protest tavrı ve grafiti savaşları, sanatçıları çizimlerinde her türlü çeşitliliğe itmiştir. Birçok cadde, sokak, tren istasyonları, vagonlar, trafolar ve akla gelebilecek her yer çeşitli grafitilerle dolmuştur. “Ben de buradayım” tagleri boy göstermeye başlamıştır. (Karakiraz, 2019, s. 1)

Görsel 32: New York Times, 1971

Grafiti tanım ve anlam olarak bir durumu resmetme, açıklama ve ifade etmek gibi anlamlara gelmektedir. Kullandığı dil ise sprej boyadır. “Grafiti, kamuya ait alanlarda underground ve anarşist bir eylem olarak başlamış ve bugün bir çok şehirde görsel evrenimizin

² Tag: Etiket

çok büyük bir parçası, müze ve galeri sistemi içinde tanınmış bir sanat hareketi olmuştur” (Sarıkaya, 2018, s. 238)

Goleş (2018) grafitinin tanımını, “Grafiti özündeki gibi harflerin sanatıdır. Harfleri farklı tipografik, kaligrafik yollar ve renklendirip boyut katarak, farklı fontlar, desenler, şekiller kullanarak duvara uygulamaktadır.” sözleriyle ifade etmektedir.

“Nitekim genel anlamıyla grafiti, sokakta resim yapmayı seven bir grup ‘sıradan insanın’, yasak da olsa duvarlara, çöp kutularına, trenlere, metro girişlerine vb. kamusal alanlara spreysel kutularından çıkan boyalarla gerçekleştirdikleri ‘saldırımın’ gündelik hayatın akışı içinde gözlemlenebilecek adıdır.” (Çoban, 2013, s. 7)

Görsel 33: David Choe “Facebook Murals” California, 2005

Duvarlar genelde bir grafiti sanatçısının tuvali niteliğindedir ve kendini anlatmak ve açıklamak için kullandığı yolların en önemlisi olarak görülür. Grafiti ile ilgili olan gençler dış dünya ya anlatamadıkları birçok şeyi, gizliliklerini koruyarak, duvarlara, sokaklara grafitiler yaparak kendilerini bu şekillerde ifade etmeyi tercih edebilmektedirler.

“Norman Mailer grafiti yazılarını şu sözleriyle tanımlamaktadır; ‘Varlığınızın başkaları üzerindeki varlığı... Onların görüntüsü üzerine takma adınızı asmanız” (Türkoğlu, 2019, s. 70)

Genel anlamıyla grafiti, sosyal değişimin ve tedirginlik durumun yansıtıcısı olduğu, kişilerin hayallerini, dilekler ve yalnızlıklarını ifade edici bir araç niteliği taşıdığı söylenebilmektedir. Direnme ve karşı gelme olarak da anamlanan grafiti sanatı, kişinin kendini ifade etmek için kullandığı özgür dil ve üsluba ait bir sanat olarak grafitiyi tanımlamak doğru olmaktadır. (Karakiraz, 2019, s. 5)

Buna bağlı olarak belli başlı birkaç grafiti ve sanatçısından bahsetmek doğru olabilir. Bu eserler bulundukları bölgelerde ve oluşturuldukları dönemde çoğu insan tarafından bilinen ve toplumda hem mesaj hem de görsel olarak yayılmış ve belli kitlelere ulaşmış oldukları bilinmektedir.

3.1.1. The Giant of Boston

Görsel 34: Os Gemeos "The Giant of Boston" Boston, 2012

Bu yapının Os Gemeos tarafından Boston Çağdaş Sanat Enstitüsü'nün bir parçası olarak üretildiği bilinmektedir. Os Gemeos aslında ikiz kardeşler olan Ostavo ve Gustavo Pandolfo oldukları ve Os Gemeos'un São Paulo'nun sokaklarında birçok grafitiye imza attıkları bilinmektedir. Yaptıkları çalışmalarda önceleri New York City'den gelen stilleri taklit etmiş daha sonra ise yavaş yavaş kendi tarzlarını ve çalışmalarına olan yaklaşımlarını keşfettikleri gözlemlenmektedir. Bugün Os Gemeos'un sarı tenleri ve renkli kıyafetleriyle imzası olan karakterleri, dünyanın her yerindeki kamu duvarlarında, galeri ve müze enstalasyonlarında boy gösterdiği görülmektedir. (Thewynwoodwalls, 2021)

3.1.2. Etnias (Ethnicities)

Görsel 35: Eduardo Kobra “Etnias” Brazil, 2016

“Dünyanın önde gelen grafiti sanatçılarından biri olan Eduardo Kobra, en çok kareleri ve üçgenleri tekrarlayan bir teknikle portreleri tasvir ettiği gözlemlenmektedir. 2016 Rio Olimpiyatları için bu duvar resmini yarattığı bilinmektedir. 100 galon beyaz boya, 400 galon renkli boya ve 3.500 kutu spreya boya kullandığı parçayı tamamlamak yaklaşık iki ay sürdüğü bilinmektedir. 51 metre yüksekliğinde, 560 metre genişliğinde ve yaklaşık 30.000 metrekarelik bir alanı kaplayan görsel, dünyanın en büyük grafiti eseri olarak Guinness Rekorlar Kitabından sertifika almayı başardığı bilinmektedir. Duvar, beş kıtanın beş yüzünü canlandırmakta: Yeni Gine’den Huli, Etiyopya’dan Mursiler, Tayland’dan Kayin, Avrupa’dan Supi ve Amerika’dan Tapajos. Ayrıca beş Olimpiyat halkasını temsil ettiği de görülmektedir.” (Kitaptansanattan, 2021)

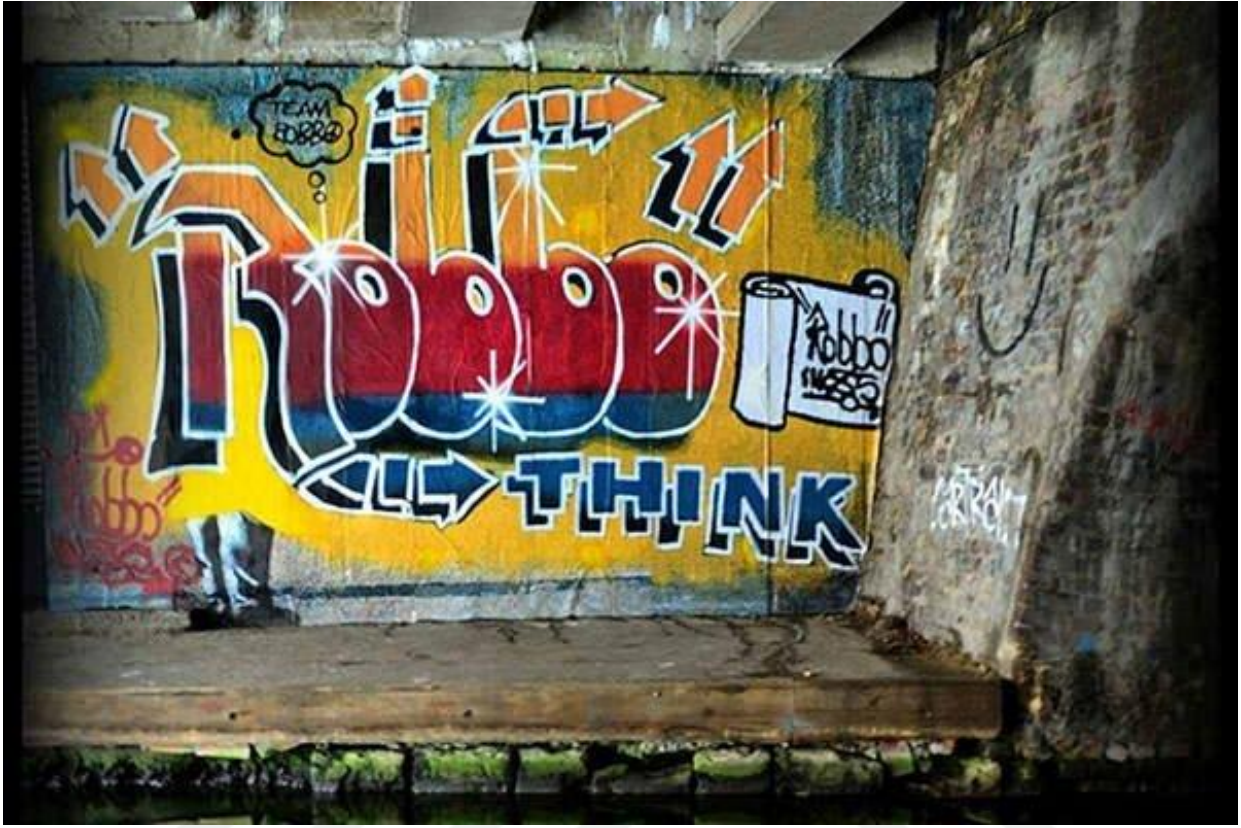
3.1.3. My God, Help Me To Survive This Deadly Love

Görsel 36: Dmitri Vrubel "My God, Help Me To Survive This Deadly Love" Berlin, 1990

“Berlin Duvarı, 1961’de Soğuk Savaş sırasında Batı Berlin ve Doğu Berlin’i ayırmak için inşa edildiği bilinmektedir. 1980’lerde duvar, grafiti sanatçılarının fikirlerini ifade etmeleri için popüler bir yer haline gelmiştir. ‘Fraternal Kiss’ olarak da bilinen bu duvar resmi, Berlin Duvarı’ndaki birçok tanınmış eser arasındaki en ünlü grafiti eseri olduğu görülmektedir. Rus artist Dmitri Vrubel tarafından yaratılmış ve Sovyetler Birliği’nin komünist liderleri Leonid Brezhnev ile Doğu Almanya’nın Erich Honecker arasında bir öpücüğü tasvir ettiği görülmektedir. Alman Demokratik Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 30. yıldönümü kutlamaları sırasında 1979’da anı olarak çekilen bir fotoğraftan esinlenildiği bilinmektedir. Fraternal Kiss, en ünlü grafiti sanat eserlerinden biridir ve onun türev çalışmalarından birisi de, Rusya Başkanı Vladimir Putin ve ABD Başkanı Donald Trump’ın benzer bir poz içinde yapıldığı eser olarak bilinmektedir.” (Kitaptansanattan, 2021)

3.1.4. Robbo Incorporated

Görsel 37: King Robbo “Robbo Think” London, 1985

“King Robbo veya John Robertson, bir İngiliz grafiti sanatçısı olarak bilinir. 1985’te Londra Demiryolları Polis Teşkilatı’ndaki bu duvar yazısı çalışmasını Camden’deki Regent’s Canal’ın yanında bir duvara boyadığı bilinmektedir. Yıllar geçtikçe Londra’daki en eski grafiti haline aldığı gözlemlenmektedir. Zamanla, Kral Robbo’nun yarattığı tüm eserler Londra dışındaki tren ve duvarlardan yetkililer tarafından çıkarıldığı bilinir. Bununla birlikte, 2009 yılında, ünlü İngiliz grafiti sanatçısı Banksy, bu grafitilerin çoğunu boyayarak yok ettiği ve Banksy ve King Robbo arasındaki bilinen grafiti savaşını başlattığı bilinmektedir. 2011 yılında John Robertson, kendisini komaya sokan bir kafa travması geçirir ve aynı yıl Banksy, King Robbo’ya yardım amaçlı siyah beyaz bir duvar resmi yaparak savaşı bitirdiği bilinmektedir. Robertson yani King Robbo 2014’te bu travmadan toparlanamadığı ve öldüğü bilinmektedir.” (Kitaptansanattan, 2021)

Yukarda görülen sanatçılara ek olarak iki ayrı sanatçıyı da ayrı bir bölümde incelemek gerekmektedir. Bu sanatçılar diğer sanatçılardan farklı olarak sadece sokaklarda değil modern sanat dünyasında da yankı uyandırmış sanatçılardır.

Aşağıda incelenecek bu sanatçılara “Banksy” ve “Keith Haring” diyebiliriz;

3.2. Banksy

“Banksy, 1990’ların başında serbest bir grafiti sanatçısı olarak sokaklara resimler yapmaya başlamıştır. Londra ve Bristol’de yapmış olduğu grafiti sanatı ile ilk kez dikkatleri üzerine çekmiştir. Genelde eserlerinde anti-savaş, anti-kapitalist ve anti-kuruluş gibi düşünceleri görsel hale getirmesiyle ünlüdür. Her zaman krizin, çatışmanın ortasındaki insanların problemlerine dokunacak işler çıkaran, bir başka deyişle dünyanın kanayan yaralarına parmak basan bir tarzı olmuştur. Eserlerinde belli başlı imgeler kullanır, çocuklar, balonlar, yaşlılar, polisler, askerler ve maymunlar gibi...” (Özen ve Eken, 2017, s. 4)

Görsel 38: Banksy “Baloon Girl” İngiltere, 2002

Yukarıda görülen Banksy’nin 2002 yılında yaptığı “Kırmızı Balonlu Kız” isimli eser, izleyiciye ve tüm dünyaya her zaman umut vardır anlamını aşıladığı bilinmektedir. Bu eser

Banksy'nin en bilinen eserlerinden biridir diyebiliriz. Banksy'i bu kadar ünlü yapan sadece ürettiği işler değil bu zaman kadar kimliğini gizli tutması ve kendisini birkaç kişi dışında kimsenin bilmemesi diyebiliriz. Bunlardan biri de verdiği bir röportaj neticesinde olduğu bilinmektedir.

“2003'te *The Guardian* gazetesinden Simon Hattenstone ile bir röportaj gerçekleştirmişti. Fotoğrafının çekilmesine izin vermedi ama Hattenstone kendisini şöyle tabir ediyordu; “Beyaz, 28 yaşında, rahat giyimli, gümüş bir dişi, kolyesi ve küpeleri var. Jimmy Nail ile *The Streets*'teki Mike Skinner arasında bir görünüşü var.” (Çakıcı, 2021)

“Anonim olarak kalmasıyla, kuşağının en başarılı sanatçılarından biri olmaya yardımcı olan bir gizem havası yaratmıştır. Bu hala bir gizemdir. Sanatçı, kimliğini hiçbir zaman açıklamayacağını söylemiştir. 2008'de bir gazete Banksy'yi Robin Gunningham olarak açıklamış fakat bu bilginin doğruluğu kesinleşmemiştir.” (Ellsworth, 2015, s. 11)

Görsel 39: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005

Görsel 40: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005

Görsel 41: Banksy “Tatil Enstantaneleri” Filistin, 2005

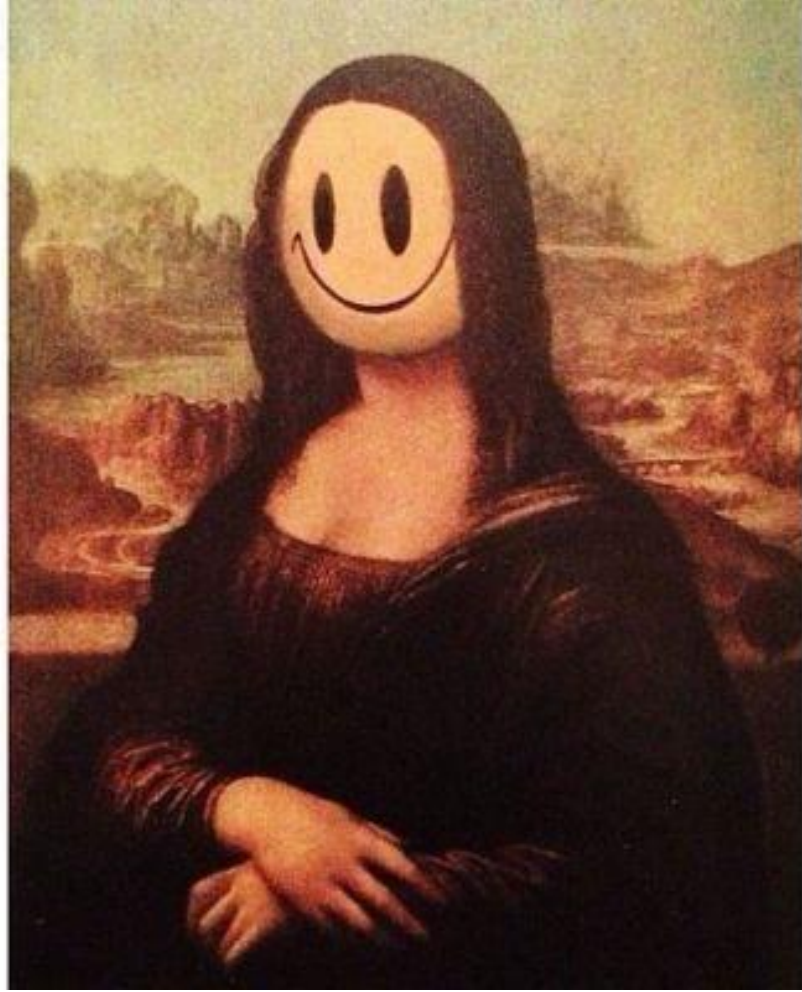
Yukarıda görülen üç graffiti Banksy’nin Filistin de İsrail’den gelen intihar bombacılarına karşı kurulmuş olan 680 kilometrelik duvara yaptığı dokuz graffitiden sadece üç tanesidir. Eserlerini duvarın İsrail tarafına yapan Banksy bu hareketiyle İsrail ile adeta dalga geçtiği görülmektedir.

İlk resimde güzel bir oturma odası ve penceresinden gözüken güzel bir manzara ile duvarın arkasının daha güzel olduğunu vurgulamaktadır. İkinci resimde kırılan bir duvarın arkasından güzel bir manzarayı resmetmiştir. Üçüncü resimde yine aynı şekilde fakat bu sefer ki kırık çok daha büyük ve işlediği manzara daha göz alıcı görülmektedir. Banksy'nin bu şekilde dünya olaylarına tepkileri, savaş karşıtı oluşu daha anlaşılır hale gelmektedir.

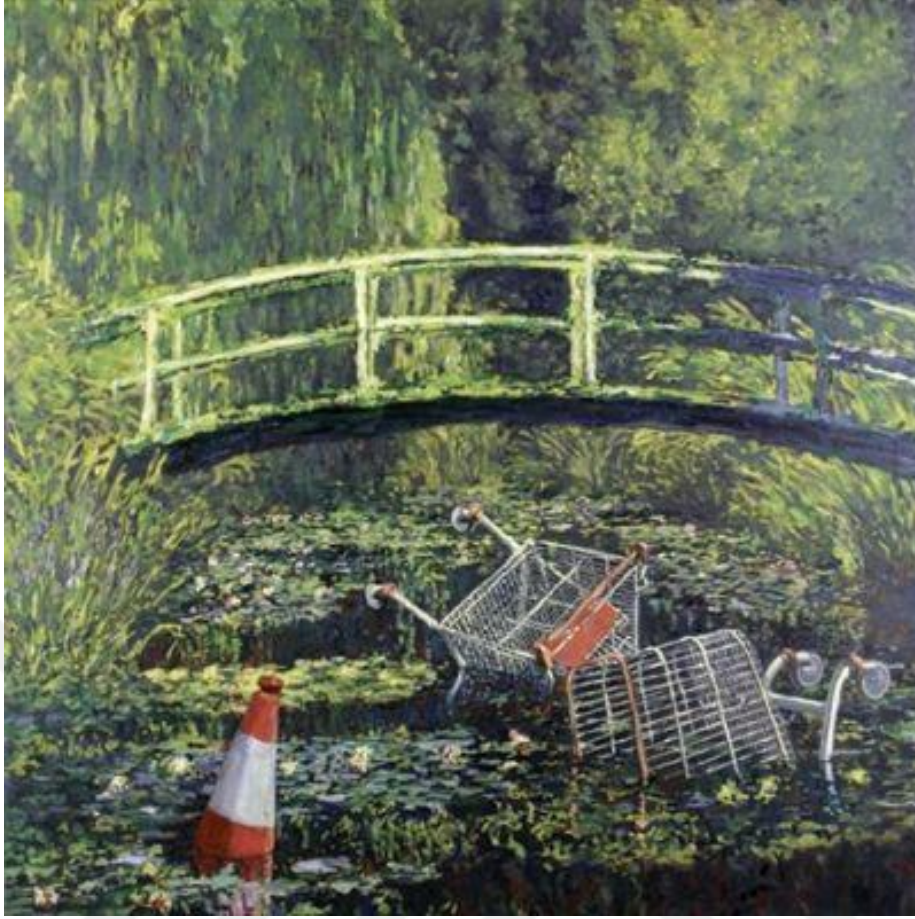
Görsel 42: Banksy "Kız ve Asker" Beytullahim, 2007

"Kız ve Asker adındaki bu eser İsrail duvarının Beytullahim bölgesine resmedilmiştir. Banksy, 'Santa's Getto' sergisinin tanıtımında bu resmi kullanmıştır. Sergi için Beytullahim bölgesini seçmiş olmasının nedenini, buranın İsa'nın doğum yeri olması ve aynı zamanda tüm insan hakları ihlalleri iddialarının da merkezi olması, şeklinde açıklamıştır." (Özen ve Eken, 2017, s. 7)

Görsel 43: Banksy "Mona Lisa With a Smiley" 2004

Banksy'nin bu eserine baktığımızda Leonardo Da Vinci'nin dünyaca ünlü eseri olan Mona Lisa'yı görmekteyiz. Banksy Mona Lisanın yüzüne bir gülen surat şablonu koyarak eserin o herkesçe hayranlıkla izlenen görüntüsünü daha sadeleştirerek sanat dünyasına olan tepkisini göstermektedir. Sanatçı bu çalışmasını Louvre müzesine asarak izleyicilerin Mona Lisa'nın o meşhur "gülüyor mu ağlıyor mu" diye düşünülen ifadesine bir nokta koymak istediği görülmektedir. Banksy'nin bunu yapmasındaki amacı, sanat eserlerinin müzelerde fazlaca yüceltilmesine karşı bir tepki göstermektir.

Görsel 44: Banksy "Show Me The Monet" 2005

"Show Me The Monet" eserine bakıldığında Monet'in "Bridge Over a Pond of Water Lillies" isimli zambakların ve bir göletin olduğu güzel bir manzara eserini görmekteyiz. Fakat Banksy bu güzel gölete alışveriş arabaları ve trafik konileri yerleştirerek bizlere çarpıcı bir gerçeği göstermektedir. Popüler tüketim ile insanların ihtiyaçlarının dışına çıkarak aşırı tüketime girişmesi ve bu tüketim çılgınlığının aynı zamanda çevreye de verdiği zararı gözler önüne sermektedir.

Görüldüğü üzere Banksy'nin dünyada ki her olaya (savaşlar, eşitsizlik, düzen, popüler kültür vs.) bir tepkisi var ve bu onu çoğu kimselerin gözünde daha da yükseltmekte. Dünyanın her yerindeki eşitsizliklere ve sisteme karşı oluşu ile tavrını sergilediği görülüyor. Öyle ki dünyaca ünlü televizyon şovu olan The Simpsons ile bir işbirliği yaparak şovun bir bölümünün açılış sahnesini yapmış ve yine can alıcı bir noktaya parmak basmıştır.

Görsel 45: Banksy "The Simpsons" 2010

“Bu sahne Asya’da kötü şartlar altında çalıştırılan işçilere gönderme amaçlıdır. Kore’nin animasyon stüdyolarıyla çok daha ucuza çalışan ve de işçi çalıştıran Amerikalı dizi yapımcılarına eleştiri niteliğindedir. İnce göndermelerle dolu ve kasvetli ama aynı zamanda dahice hicivlerle bezenmiş bir giriş hazırlamıştır Banksy.” (Özen ve Eken, 2017, s. 10)

Genele baktığımızda Banksy’nin türünün nadir örneklerinden olan bir sokak sanatçısı olduğunu anlıyoruz. Yaptığı işler sokaklarda ve herkese açık bir şekilde sergilenmekte Sanatın bir ticarete dönüşmesine bir tepki de diyebiliriz. Bu sokak sergilerinde hiçbir karşılık beklememekte ve bu şekilde sokak sanatı ruhunu da bize göstermektedir.

3.3. Keith Haring

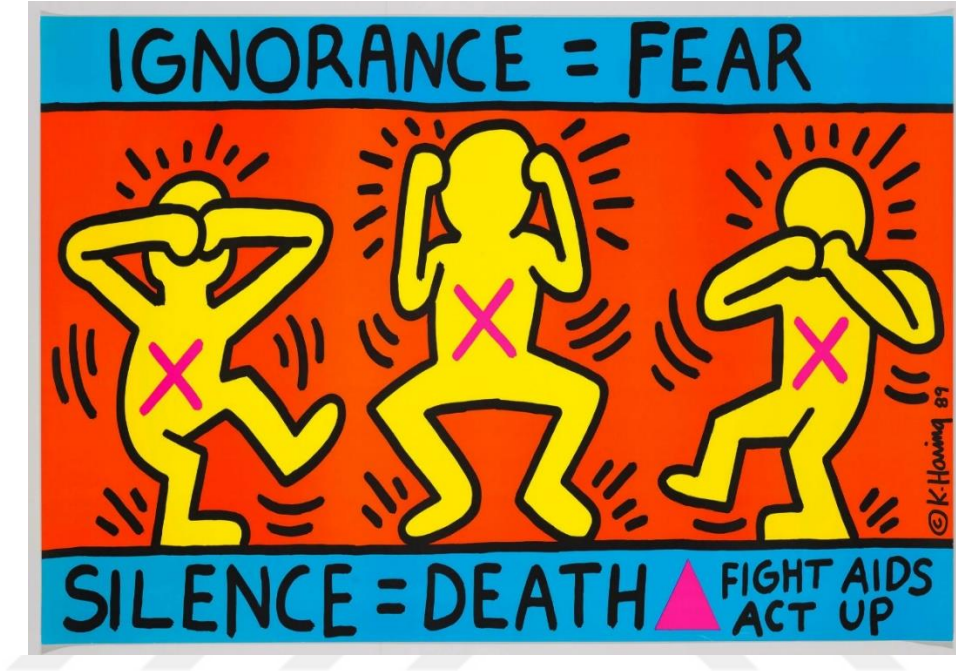
Görsel 46: Keith Haring “Dance II” Dijital, 1978

“1980’de Haring, bir metro istasyonunda mat siyah kağıtla kaplı kullanılmayan reklam panolarını fark ettiğinde, sanatını daha büyük bir kitleye bu panolar sayesinde ulaştırabileceğini keşfetti. Metro hattı boyunca bulabildiği her boş kağıt panonun üzerine beyaz tebeşirle çizimler yapmaya başladı. 1980 ile 1985 yılları arasında Haring, bu halka açık çizimlerden yüzlercesini hızlı ritmik çizgilerle üretti, bazen bir günde 40 kadar ‘metro çizimi’ yarattı. Metro, Haring’in dediği gibi, fikirlerini geliştirmek ve basit hatlarını denemek için bir ‘laboratuvar’ oldu.” (Asyalı, 2021)

Görsel 47: Keith Haring, Subway, NewYork, 1982

Keith haring sanat hayatında yaptığı işlerin çoğunu sosyal mesaj içerikli yaptığı görülmektedir. Birçok konuya eserlerinde değinen Haring'in özellikle Aids için yaptığı eser herkesin aşına olduğu işleri arasında diyebiliriz.

Görsel 48: Keith Haring “İgnorance = Fear/Silence = Death” 61.1x109.4cm, Dijital Baskı, 1989

Daha sonra gördüğümüz çalışmalarında, kendine has tarzı vasıtasıyla çoğunlukla politik ve toplumsal konulara -özellikle eşcinsellik ve AIDS gibi konulara değindi.

Aids dışında yine çok bilinen bir diğer eseri ise “Crack is Wack” isimli duvar resmidir. Bu resimdeki hikaye ise şu şekilde anlatılabilir;

“1980’lerin ortasında Haring’in, kokain bağımlısı Benny adında bir stüdyo asistanı vardı. Haring ve ekibi, Benny’yi bağımlılığından kurtarmaya çalışırken çok üzücü bir deneyim yaşadılar. Bu süre zarfında Haring, Harlem River Drive yakınındaki küçük bir parkta bulunan genellikle boş olan bir hentbol sahasına giderdi. Burada Haring, en iyi bilinen grafiti eseri Crack Is Wack’i boyadı. Ancak izni olmadığı için tutuklandı. “Uyuşturucu ile Savaş”, o dönemde Cumhurbaşkanı Ronald Reagan’ın en önemli kampanyasıydı ve medyanın uyuşturucu üzerine hikayelerde bu eseri sıklıkla kullanması bu eseri hızla meşhur etti. New York Post, Haring ile temas kurmaya çalıştığında tutuklandığını ve yakınındaki insanların Haring’in arkasında olduğunu öğrendi. Sonunda sadece 100 dolar ceza aldı. Duvar resmi bir çatlak duvarına dönüştü

ve yetkililer sonunda Haring'den aynı mesajla bir duvar resmi oluşturmasını istedi. Crack Is Wack, sadece New York City'de değil, dünyanın en iyi bilinen duvar resimlerinden biridir.” (Kitaptansanattan, 2021)

Görsel 49: Keith Haring “Crack is Wack” 482 x 644 cm, NewYork, 1986

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: YAMAÇ ATAN RESİMLERİNDE POPÜLER KÜLTÜR YANSIMALARI VE GETTO ÖRNEĞİ

Sanatı her döneme ve her olaya açılan bir pencere olarak gören Yamaç Atan, resimlerinde popüler olanın gençler üzerindeki olumsuz etkisini ve toplumdaki yerini canlı renkler, sürreal bir evren ve yer yer deforme figürler ile ele almaktadır. Atan, hepimizin günlük hayatta karşılaştığı, gördüğü belki de görmekten kaçındığı bu popüler olma hevesi ile olumsuz etkilenen hayatları canlı renkler ve çarpıcı figürler ile izleyiciye bu konunun önemli bir konu olduğunu göstermektedir. Bu konuları işlerken de en çarpıcı ve etkileyici anları ele almaktadır.

Resimlerindeki figürler gençlerden oluşmaktadır. Figürler çoğunlukla en düşkün ve bitkin halleriyle izleyiciye sunulmaktadır. İşlenilen konunun sertliği ve çarpıcılığı bu şekilde gösterilmekte ve bu durumun görmezden gelinmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yani sanatçı bu şekilde her gün gördüğümüz ve belki de çoktan içine battığımız ve farketmediğimiz bu popüler tüketim ve popülere muhtaç olma durumunu sert ve rahatsız edici bir dille yüzümüze vurmaktadır.

Yamaç Atan yaptığı tekli çalışmalarda figürlerini tuvalin merkezine koymakta ve konuyu figürler ve etrafına yerleştirdiği imgeler üzerinden işlemektedir. Resimlerde figürler izleyiciye dönük ve çoğu zaman acı bir göz teması kurmaktadır. Bu göz teması izleyiciye görmezden geldiği bu durumların artık tam karşısında ve gözlerinin içine bakar vaziyette olduğunu rahatsız bir dille anlatmaktadır. Resimlerde ki önemli bir diğer nokta ise konuyla bağlantılı olarak kullanılan imgelerin popüler kültüre ait olmasıdır. Bu sayede popüler kültürün hayatımızı ne kadar etkilediği figürlere ek olarak bu imgelerle de desteklenmektedir.

Görsel 50: Yamaç Atan “Senin Yüzünden” 40x50cm, t.ü.a.b, 2018

Yamaç Atan’ın “Senin Yüzünden” isimli eserinde ortada bir tek bir figür görmekteyiz. Arka plandaki yoğun canlı kırmızı renk izleyiciye adeta bir şiddetin içinde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ortadaki tek figür doğrudan izleyiciye bakmakta ve bir eliyle de onu suçlar nitelikte işaret etmektedir. Figürün diğer kolunda ise bir lastik olduğu görülmektedir. Bu lastik uyuşturucu madde alımında bir araç olduğu için doğrudan uyuşturucuyu simgelemektedir. Burada sanatçı popüler kültür imgesini uyuşturucu üzerinden izleyiciye anlatmaktadır. Gençler arasında popülerlik adına girilen bu yol onları tamamen yok etmektedir. Resimdeki figür izleyiciye karşı bir suçlamada bulunmakta ve adeta “senin yüzünden” oldu demektedir. Eser, gençlerin içlerinde bulunduğu bu durumlara çoğu zaman uzak kaldığımızı ya da görmez geldiğimize karşı direkt olarak bir sitem içermektedir.

Görsel 51: Yamaç Atan "Pop – Generation" 140x150cm, t.ü.a.b., 2018

Sanatçının diğer çalışmasında olduğu gibi "Pop – Generation" adlı çalışmasında da canlı renkler izleyiciyi karşılamaktadır. Bu canlı renkler resimde hem Pop-Art hem de gençliğin hızlı ve canlı ruhunu hissettiriyor diyebiliriz.

Bu çalışmada merdivenlere oturmuş bir grup genç görmekteyiz. Resim ilk bakışta eğlenceli görünse de detaylara inildikçe aslında rahatsız edici bir takım olayların olduğunu fark etmekteyiz. Gençler çok iyi durumda olmasalar da kıyafetlerine ve yanlarındaki eşyalara bakıldığında hepsinin iyi birer marka olduğunu görmekteyiz. Burada sanatçı, insanın popüler olana olan bağlılığını ve muhtaç tavrını bizlere göstermektedir. Sağdaki genç kız figürü ile de popülerlerin sadece marka kıyafetlerin ve eşyaların çok ötesinde ruhsal bozukluklara kadar indiğini bizlere açıkça göstermektedir.

Resme bakıldığında ilk anda fark edilmese de derinlemesine bir incelemeden sonra ortaya önemli bir detay çıkmaktadır. Sanatçının resimde aynı zamanda beş aşamalı çarpıcı bir döngüyü izleyicilere aktardığı görülmektedir. Pembe saçlı figürden başlayarak saat yönünde figürler incelendiğinde ortaya “Merak – Deneyim – İç Kapanma – Ruhsal Problemler – Ölüm” olarak beş aşama karşımıza çıkıyor. Böylece sanatçı girilen bu yolda ki aşamaları çarpıcı bir şekilde izleyiciye aktarmış oluyor.

Tüm bunlara ek olarak resimde ki atıflardan bahsedecek olursak, pembe saçlı figürün elindeki hapın renkleri mavi ve kırmızı olması ve figürün o hapi almakla almamak arasındaki kararsızlığı Matrix(1999) isimli filme bir göndermedir diyebiliriz. Ayrıca figürlerin arkasındaki gökyüzüne açılan kapının yanındaki duvarda yazılı olan “Temet Nosce”(Kendini Bil) yazısı yine Matrix isimli filme bir göndermede bulunmaktadır. Son olarak yerde yatan figürün ayağının dibindeki basketbol topu ise 1995 yapımı “Basketball Diaries” (Günlük) isimli filme bir göndermede bulunmaktadır. Filmde de resimde olduğu gibi genç yaşta uyuşturucu ile tanışıp hayatı alt üst olan Jim Carroll isimli karakterin hayatı anlatılmaktadır.

Görsel 52: Yamaç Atan "Getto" 140x160cm T.Ü.A.B. 2019

Yamaç Atan'ın yukarıda yer alan "Getto" isimli bir diğer eserinde de sokak arasında toplanmış bir grup genç görmektediriz. Bu eser Getto kavramını daha iyi hissettiğimiz bir eser olarak karşımıza çıkmakta. Getto'ların tehlikeli oluşuna ve sanata olan ilgilerine değinen bu eserde gençlerin elinde bıçak, silah gibi tehlikeli aletlerin ve aynı zamanda da bir müzik çaların olduğunu görmektediriz. Müzik çalar izleyiciye getto'larda doğmuş bir tür olan "Rap" müzik kültürünün bir yansıması olarak sunulmuş durumda. Silah ve kesici aletler ve aynı zamanda yanlarındaki vahşi köpekler ise tehlikeyi simgelemekte. Bunlara ek olarak gençlerin üzerindeki İsa figürü hem onları koruyan ve sığındıkları bir inancı hem de elindeki silahlar ve sinirli ifadesiyle, yaydıkları tehlike boyutunun ciddiyetini bizlere sunmakta.

Getto insanları ne kadar aykırı ve düzene karşı çıkan bir topluluk olarak görünseler de üzerlerindeki markalar onların bile popüler olana bir şekilde yenik düştüklerini gözler önüne seriyor.

Görsel 53: Yamaç Atan "Benim Gördüğümü Sen de Görüyor Musun?" 140x150cm T.Ü.A.B. 2019

Sanatçının "Benim Gördüğümü Sen de Görüyor Musun?" adlı eserinde bir grup genci boş bir metro tüneline perişan halde ve kendinden geçmiş bir şekilde görmekteyiz. Yamaç Atan burada izleyiciye, gençler arasında ki gruplaşmalarda uyuşturucunun popülerliğini göstermektedir. Figürler popülerlik adına girdikleri bu yolda kendilerini bitirdikleri, yani önlerinde uzanan upuzun yolda ilerleyemeyecekleri görülmektedir. Bu durumu izleyicinin gözüne iyice sokmak için ise figürlerin ayaklarını kopuk bir şekilde resmetmiştir. Bunun yanı sıra bu durumda olan gençlerin üzerlerinde yine markalar görmekteyiz. Genele baktığımızda, gençler popüler olma, popüler gözükme umuduyla girdikleri bu yolda yaslandıkları duvarda da yazdığı gibi birer "Silüet" e dönüşmekte.

Görsel 54: Yamaç Atan "Hayat Okulu Mezunu Gayrimeşru Çocuklar" 140x160cm, T.Ü.A.B. 2019

Yukarıda görmüş olduğumuz "Hayat Okulu Mezunu Gayrimeşru Çocuklar" adlı eserde farklı bir coğrafyanın gettosuna, farklı bir gruba tanıklık etmekteyiz. Bir arabanın etrafına, içine dizilmiş olan figürler görmekteyiz. Diğer resimlerde olduğu gibi bunda da popüler olanın egemenliğini görmekteyiz. Yaşayış biçimlerinin ve durumlarının ne olduğu farketmeksizin popüler olana duydukları bağlılık tekrardan izleyici karşısına çıkmakta. Figürlerin ellerinde gördüğümüz teşbihler bulundukları coğrafyayı ve o coğrafyadaki getto yaşamlarla ilgili izleyiciye fikirler vermektedir. Fakat ellerindeki silah ve bıçak gibi aletler ile diğer coğrafyalarda olduğu gibi bunda da yine tehlikeli bir durumun olduğunu bizlere açıkça anlatmaktadır.

Görsel 55: Yamaç Atan “Vicdanım Rahat” 140x150cm, T.Ü.A.B. 2019

“Vicdanım Rahat” isimli eserde belirli bir coğrafya ya da zaman algısı yoktur. Resimde dört figür bulunmaktadır.

İlk bakışımızda iyi giyimli üç figür bizleri karşılamaktadır. Yamaç Atan’ın diğer resimlerinde de olduğu gibi canlı renkler bu eserde de izleyiciyi kendisine çekmekte ve rahatsız edici kısmı sonraya saklamaktadır. Başta güzel gelen canlı renkler ve figürlere dikkatli baktığımızda ortadaki figürün intihar ettiğini ve solundaki figürün ise bu intihar sahnesini bir ayna vasıtasıyla izlediğini görmekteyiz. Burada sanatçı bu “dolaylı” yoldan izleme durumu ile sosyal medya ve popüler olan bazı sosyal platformların ne kadar ileri gidebileceği ile ilgili karamsar bir gelecek tasviri yapmıştır. İntihar eden figürün solundaki figür elindeki bir maddeyi diğerine uzatırken görüyoruz, bu da belli sosyal platformlarda uygulanan, verdikleri bir takım

şeylere karşılık istediklerini yaptırdıkları bir olayı anlatmakta. Burada olan şey popülerleşme bağımlılığı ve sanatçı eserinde bunu en korkunç şekilde bizlere vermektedir.

Yamaç Atan yerlerde gördüğümüz öğelerle yine popüler kültürü izleyicinin gözüne sokmakta ve intihar eden figürün elindeki kılıç ile bunu çok daha rahatsız edici ve çarpıcı bir şekilde yapmaktadır. Figürün kendini öldürmek için kullandığı kılıcın bile çok pahalı bir popüler marka olması bunu en derinde hissetmemize neden olmaktadır. Yani bizi bitirecek şey bağımlı olduğumuz popülerlik demektedir.

Eserdeki bir diğer çarpıcı nokta ise intihar eden figürün sağında arkası dönük oturan ve elindeki aynayla bizleri yani resmin karşısındaki kişiyi izleyen kadındır. Dolaylı yoldan izleme durumunu bizlerin üzerinde kullanan figür bizleri izleyerek tatmin olmaktadır. Bizlerin intihar eden figüre engel olmayışımız onun için izlemesi keyifli ve karşılığında bir şey vermesine gerek olmayan bir aktivitedir.

Görsel 56: Yamaç Atan "Normal People Scares Me" 110x130cm, T.Ü.A.B. 2019

Bu eserde, diğerlerine nazaran daha sert bir eleştiri görmekteyiz. Sanatçı toplumun popüler kültür altında ezilmesini ve popülere ulaşmanın artık ihtiyaç ve gerekliliklerin çok üstünde bir bağımlılık yarattığını bizlere göstermektedir. Popülere ulaşmak, ürünün gerekliliğinin dışında toplumun kendini daha üstün ve modern görmesi durumunu ortaya çıkarmış ve toplumu adeta yeni olana muhtaç bırakmıştır. Resimdeki engelli figür aslında toplumu simgelemekte ve bacakları olmamasına rağmen en yeni ve marka ayakkabıyı giydiğini

görmekteyiz. Aynı zamanda rahatça yürümesini sağlayan değneklerinde en pahalı markalardan oluştuğunu görüyoruz. Bu da bize bir aletin markasının, ihtiyacı ne kadar giderdiğinden daha önemli olduğunu anlatmakta. Giydiği tshirt baktığımızda bu tarz popülaritelerden uzak olan insanların ayrı tutulduğu bir dünyayı vurgulamak istercesine “Normal People Scares Me” yazmakta.

Görsel 57: Yamaç Atan "Pop Dealer" 80x100cm, T.Ü.A.B. 2021

Pop Dealer isimli bu eserde ghetto olarak görebileceğimiz duvarları yazılarla dolu bir ara sokak tasviri bulunmaktadır. İlk olarak bu ara sokakta gerçekleşen bir uyuşturucu alışverişi göze çarpsa da verilen uyuşturucu hapların simgeleri ile olay daha çarpıcı bir hal almaktadır. Yakından bakıldığında uyuşturucu hapların şekillerinin günümüz popüler tüketim ürünlerinin ve mecralarının birer simgesi olduğu gözükmemektedir. Uyuşturucu satıcısının renkli görüntüsü alıcıyı kendisine çekmekte ve muhtaç olduğunu sandığı şeyleri almasına yol açmaktadır. Aynı zamanda müşterinin de renksiz oluşu tıpkı gerçek bir uyuşturucu gibi onu içten içe bitirdiğini simgelemektedir. Satıcının pişkin gülümsemesi bu durumun ne ilk ne de son olacağını bizlere göstermektedir.

Görsel 58: Yamaç Atan "Ateşin Var Mı?" 140x160cm, T.Ü.A.B. 2019

Sanatçının bu eserine baktığımızda diğer resimlere benzer olarak bir grup genç ile karşılaşmaktayız. Gençlerin çimenlerin üzerine oturduğu ve uzandığı bu resim ilk bakışta izleyici üzerinde pozitif bir izlenim bıraksa da biraz daha derine inildiğinde durum değişmekte.

İlk olarak figürlerinin ellerinde modern çağ gençliğinin en popüler tüketimi olan sigarayı görmekteyiz. Sanatçı burada sigaranın genç gruplar içinde çok fazla popüler olduğunu ve aynı zamanda sağ taraftaki iki figür (biri diğerinin sigarasını yakıyor) ile de bu durumun aslında birbirlerini teşvik ederek ortaya çıktığını bizlere sunmaktadır. Resmin sağ tarafındaki ağaca baktığımızda, ağaçta boynundan asılmış bir kedi göze çarpmakta. Bu oldukça sert ve çarpıcı imge sanatçının, izleyiciye günümüz popüler çağının ne kadar yozlaştığını göstermekte ve figürlerin hiç kediyle ilgilenmemesi hatta o tarafa bile bakmamalarıyla desteklemektedir.

Görsel 59: Yamaç Atan "Jesus" 80x100cm, T.Ü.A.B. 2022

Jesus isimli esere bakıldığında karşımıza çiçekli bahçelerin önünde Hz. İsa çıkmakta. İsa'nın kafasında, gördüğü işkenceleri betimleyen tel üzerinde ise bir o dönemlere ait bir örtü bulunmakta. Fakat garip olan durum burada İsa'nın ifadesi olarak karşımıza çıkıyor. Gözlerinin boş bakışları, abartılı gülüşü ve keyif ve şaşkınlık ifadesi olan "WoW!" direkt olarak izleyicinin odağını kendisine çekiyor.

Daha sonradan resmin sağ alt tarafına doğru baktığımızda bu ifadelerin sebebi olan ve İsa'nın elinde tuttuğu Pop-Art'ın en büyük simgelerinden olan Coca Cola'yı görmekteyiz. Burada aslında izleyiciye gösterilmek istenen konu kapitalizmin ulaşamayacağı hiçbir yerin olmadığıdır diyebiliriz. Bundan farklı olarak popüler kültür çağındaki tüketim çılgınlığı ve bu çılgınlığı daha da arttırmaya yönelik yapılan manipülatif reklam kampanyalarının sırf tüketicinin artması uğruna ne kadar ileriye gidebileceğini insanları etkilemek için her türlü imgenin ve değerın kullanılabileceğini de bize sert bir dille göstermektedir.

SONUÇ

Sanatçı, ortaya koyacağı eserlerin fikirlerini ve ilhamını yaşadığı çevreden, toplumsal olaylar ve insanların ruh hallerinden almaktadır. Hayatta karşısına çıkacak her türlü durumda popüler olan bir etken bulacağına ve o durumları kendi dünyasında resmederek kurtulacağına inanmaktadır. Popüler, hayatın her alanına ve her zamanına uygun olarak bir şekilde çıkmakta ve insanları etkisi altına almaktadır. Popüler olanın tarihe ve zamana ihtiyacı yoktur. Tek ihtiyacı kendisini kabul ettirecek bir bireyin olmasıdır.

Bu araştırmada üzerinde durulan konu, tüketim kültürünün, bireysel değerlendirme sistemleri ve iletişim biçimlerini değiştirmesidir. Toplumun popüler kültür ile birlikte kapıldığı güzel olma, en iyiye ulaşma ve tüketim çabası kişilerin içinde bulundukları dünyanın sorunlu ve kendilerininse eksik olduğunu düşünmelerine yol açmaktadır. Tüketim kültürünün insanlara dayattığı sahte ihtiyaçlar yaşamın temel unsuru haline gelmektedir. Bir ürünün, markanın vb. şeylerin faydalı, gerekli ya da iyi olmasının bir önemi kalmamakta ve ne olursa olsun bir ihtiyaçmış gibi algılanmasına yol açmaktadır. Bu sayede insanlar kendi benliklerini, kişiliklerini ve kimliklerini kaybederken, popüler öğelere ve sözde ihtiyaç olarak algıladıkları ürünlere ve imajlara olan bağlılıklarını arttırmaktadırlar.

Görüldüğü üzere bu durum sadece yüksek kültürü değil Getto olarak tanımladığımız alt kültürün de bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gettolardaki tüketim hızı da aynı şekilde ilerlemektedir. Getto sanat olarak grafiti yi ele aldığımızda aynı pop sanat gibi popüler tüketim adına yapılmış eserler karşımıza çıkmaktadır. Kapitalizm ve baskıya karşı asi grafitiler, çıktığı günden bu yana devam etmektedir. Pop sanatta ise en az grafiti kadar bol eleştirili ve sert eserler karşımıza çıkmıştır.

Pop sanat akımı kapsamında iş üreten sanatçılar, çoğu zaman olumlu biçimde sunulan iyimser yaklaşımları ve geleneksel sanat anlayışının dışında oldukları için eleştirilmişlerdir. Oysa, eserlerde toplumun içinde bulunduğu durumun yansıtma çabasındadırlar. Bu akımın yabancılaşmış bir oluşum değil, yabancılaşmış bir toplumun aynası olduğu gerçeğiyle karşılaşılacaktır.

Genel bir çıkarım yapacak olursak çağdaş sanat döneminde tüm sanatçılar popüler olanı eleştirmiş, yermiş veya yüceltmişlerdir. Sanatın hangi bölümü veya toplumun hangi kesimi olduğu farketmeksizin kimi zaman sert kimi zaman ise bol mesajlı bir şekilde yaptıkları görülmektedir. Ne şekilde olursa olsun topluma hayatına girmiş olan popüler tüketim artık insan hayatlarından çıkmayacak bir meta haline gelmiştir. Kültür ve coğrafya farketmeden hayatlara yapışan bu meta sanat var oldukça eleştirilmeye devam edileceği gibi tüketilmeye de devam edilecektir. Fakat bu zamanda olduğu gibi gelecek zamanda da yine yeni bir popüler ve yine onu eserlerinde ele alan sanatçılar olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alakuş, A. O. (2004). Kültür Kavramı Tanımlamalarına İlişkin Bir Analiz. *Milli Eğitim Dergisi*(164).
https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/alakus.htm adresinden alındı
- Antmen, A. (2013). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Asyalı, A. N. (2021, 12 19). *mozartcultures*. mozartcultures web sitesi:
<https://mozartcultures.com/new-york-metrosunu-senlendiren-sokak-sanatcisi-keith-haring-kimdir/> adresinden alındı
- Bausrillard, J. (2004). *Tüketim Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bausrillard, J. (2006). *Sessiz Yığınların Gölgesinde*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bayer, C. (2021, 11 29). *Lebriz*. Lebriz web sitesi:
<http://lebriz.com/pages/lis.aspx?lang=TR§ionID=0&articleID=137&bhcp=1> adresinden alındı
- Benjamin, W. (2002). *Pasajlar*. İstanbul: YKY.
- Chattam, M. (2006). *Karanlığın Soluğu*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Coşkun, M. (2012). Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 841.
- Çakıcı, M. (2021, 12 12). *kayiprihtim*. kayiprihtim web sitesi: <https://kayiprihtim.com/liste/banksy-kimdir-hakkinda-bilgi/> adresinden alındı
- Çoban, F. (2013). Riot Is Not Diet :Berlin Örnek Alanında Kadın Grafiticiler. *Fe Dergi* 5, 76-87.
- Debord, G. (2006). *Gösteri Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Duran, Y. (2016). *Pop Sanat Bağlamında Richard Hamilton*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Ellsworth, W. (2015). *Banksy, Duvarın Ardındaki Adam*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Eralpo.blogspot*. (2021, 05 16). eralpo.blogspot web sitesi: <http://eralpo.blogspot.com/> adresinden alındı
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (2005). *Popüler Kültür ve İletişim*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Fiske, J. (1999). *Popüler Kültürü Anlamak*. Ankara: ARK Bilim ve Sanat.
- Gans, J. H. (2007). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür*. İstanbul: YKY.
- Guggenheimcollection*. (2021, 12 05). guggenheimcollection web sitesi:
http://www.guggenheimcollection.org/site/artist_work_md_163_1.html adresinden alındı
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

ibiblio. (2021, 07 14). *ibiblio* web sitesi: <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/hockney> adresinden alındı

Jay, M. (1989). *Diyalektik İmgelem*. Ankara: Ara Yayıncılık.

Karakiraz, D. (2019). *Grafiti Sanatında Yer Alan Tasarım Öğelerinin İllüstrasyon, Renk ve Biçim Yönünden İncelenmesi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Karimi, M. (2011). *The West Side Story: Urban Communication and the Social Exclusion of Hazara People in West Kabul*. Canada: University of Ottawa Doktora Tezi.

Kitaptansanattan. (2021, 11 18). *kitaptansanattan* web sitesi: <https://www.kitaptansanattan.com/en-unlu-10-graffiti-sanatcisi-ve-eserleri/> adresinden alındı

Lull, J. (2001). *Medya İletişim Kültür*. Ankara: Vadi Yayınları.

Lynton, N. (2015). *Moden Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Nedir. (2021, 02 22). *Nedir* web sitesi: <https://kultur-cesitleri.nedir.org/> adresinden alındı

Oberlin. (2021, 11 28). *oberlin* web sitesi: www.oberlin.edu/amam/Warhol_BrilloBoxes.htm adresinden alındı

Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim Kültürü*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Oğuz, E. S. (2011). Toplum Birimlerinde Kültür Kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 123-139.

On5yirmi5. (2021, 06 16). *on5yirmi5* web sitesi: <https://on5yirmi5.com/yasam/toplum/populer-kultur-nedir-ne-degidir/> adresinden alındı

Öğüt, Ç. G. (2008). *Popüler Kültürün Toplumsal Etkileri ve Pop Sanat*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Özen, B., & Eken, G. (2017). Sokak Sanatının Gizli Sanatçısı, Banksy. *Art-Sanat Dergisi*, 499-519.

Sanatinoykusu. (2021, 03 14). *sanatinoykusu*: <https://www.sanatinoykusu.com/roy-lichtenstein/> adresinden alındı

Sarıkaya, R. (2018). Tipografik Bir Saldırı Veya Dışavurum Olarak Graffitin Dili. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 230-251.

Smith, E. L. (2004). *20. Yüzyılda Görsel Sanatlar*. İstanbul: Akbank.

Somuncu, Ö. (2016). *Pop Sanat'ın Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında Eğitim Gören Öğrencilerin Grafik Derslerine Yansıması*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

TDK. (2021, 03 20).

Temel, B. (2014). David Hockney'in Sanatında Ana Başlıklar. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 125-136.

Thewynwoodwalls. (2021, 11 21). *thewynwoodwalls* web sitesi: <https://thewynwoodwalls.com/walls/os-gemeos> adresinden alındı

- Thompson, J. (2014). *Modern Resim Nasıl Okunur?* İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Türkoğlu, E. T. (2019). *İstanbul'un Duvar Yazıları: Sosyolojik Bir Çözümleme "Eyüp, Tophane, Okmeydanı, Kadıköy ve Cihangir Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Uygur, N. (2018). *Kültür Kuramı*. İstanbul: YKY.
- Wilson, W. J. (1997). *When Work Disappears :The World of the New Urban Poor*. New York: Vintage Press.
- Yanıklar, C. (2006). *Tüketimin Sosyolojisi*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Yaşar, M. (2006). Tüketim Toplumu ve Sanat İlişkisi. *Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi*, 15-173-178.

